

Het joodsche lied

Jacob Israël de Haan

bron

Jacob Israël de Haan, *Het joodsche lied*. W. Versluys, Amsterdam 5676 (1915)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/haan008jood01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Het Joodsche Lied

Laat mij maar moede zijn en of gehuiver,
Van angst en afschuw martelt door mijn hart,
Toch vind ik troost in zenuwzieke smart
In het Hebreeuwsche lied, wonderzoet-zuiver.

Luid-juichend zingt Alkabitz, de Leviet
Hoe verheugd hij den Heiligen Sabbath beidt
En hoe droef-troostend klaagt de avondzang niet
Waarmee de vrome zijn Sabbath uitwijdt.

Ik ben één van hun Volk en hunne zang
Zinge mijn lied, want langs 't gejaagde pad
Leed één Volk meer dan mijn Volk smaad en pijn?

Dus werd dit wat ik boven al verlang,
Meer dan de Vriendschap, meer dan aardsche schat:
Dichter van mijn verdreven Volk te zijn.

Rondom het Jaar

Rondom het Jaar

Ik kan niet keeren, ik kan niet verdragen
Wreede vervreemding, die mijn vreugd doorwroegt.
Er is geen dag, die mijn hart meer vernoegt
Sinds ik verloor het heil dier Heilge Dagen.

Schoonste van allen, Gij, Sabbath, mijn Vriend,
En vroeg in 't voorjaar 't lichte Lotenfeest
Als ieder vader voor zijn kindren leest
Hoe vroom Mordechai zijn volk heeft gediend.

Als 't Lente wordt, het feest der Overschrijding,
Gelijk geschreven staat, dat overschreed
De Doodsengel onze dorpels, die leed
Over Egypte bracht, maar ons bevrijding.

Stil en bedroefd was de tijd van den Omer
Wij telden duldend tot het feest der Oogst
En der wetgeving, als de zon het hoogst
Aan Hollands hemel stijgt en het wordt zomer.

Daarna komen onze overdroeve dagen,
De zeventiende Tammoez, de Drie Weken
Tot Negen Ab, in zooveel vreemde streken
Weten de volken, dat wij hulploos klagen.

Maar het Nieuwjaar laat zijn Bazuinen schallen,
Eens ter bevrijding, nu nog ter beleering:
Tien dagen tijd van inzicht en bekeering,
Dan Jaum-Kippoer, de gerechtsdag voor allen.

In Doodskleederen bidden wij gehuld,
Want God is Koning van leven en dood;
Zijn wil voert veilig door drijvende nood
Wie 't hart als een wit kleed rein houdt van schuld.

En 't blijde bloemenfeest der Looverhut.
Ieder nieuw jaar met nieuwe vreugd gezet,
Het Slotfeest en de Vreugde van de Wet,
Die ons, dwalende bannelingen, stut.

In laten winter, wanneer dagen duister
Niet dag worden, dalen zonder verblijding,
Vierden wij de week van de Tempelwijding:
Acht avonden met loflied en lichtluister.

Ik, die smaden en haten zoude, een Knaap
Vreezend en leerend ben ik toen geweest,
Dierbaar waren mij vastendag en feest,
Heerlijk van vrome droomen was mijn slaap.

Mijn jeugd verging, in den licht-open dag
Toog ik toen uit, een onbekommerd zwerver.
Vreugdzoeker, vreugdgenieter, vreugdenderver,
En nu? Dichter van wroegingen geklag.

Nu ben ik een verlatene, verlangen
Verbijt mijn hart naar 't schoon, dat ik verstiet
Hatend en smadend, keeren kan ik niet,
En wat heeft mijn hart voor troost dan wat zangen?

Ik heb zoo veel bemind, gedwaald, geleden,
En 'k weet zoo goed: weerkeeren kan ik niet.
Maar toch, o, God, ik geef alles, mijn Lied
En al mijn Vriendschap voor één dag van vrede.

Het Nieuwejaar ¹

Het Nieuwejaar: Verheugd wordt het begroet,
Met licht, liederen en bazuingeschal,
Of dit dan het laatste jaar wezen zal,
Dat een hoog volk vernederd leven moet?

Te-roe-ngoo roept: die mateloos verspreid
Vnederd leven tusschen hunne mindren
Trekken hartverheugd met have en met kindren
Uit ieder vreemd land naar nieuwe vrijheid.

1 Op Nieuwejaar wordt in onze kerken de bazuin geblazen met klanken, die heeten Te-roe-ngoo; Te-kie-ngoo; Che-wo-riem, Te-kie-ngoo-Ge-dau-loo. Wanneer ons volk bevrijd zal zijn wordt in den Hemel de Groote Bazuin geblazen.

Te-kie-ngoo dreunt: de vaste voeten schrijden.
Alle wegen komen saam op één pad,
Naar Jeruzalem de heilige Stad
Op zijn heuveln hernieuwd voor alle tijden.

Che-wo-riem dreigen: volkeren versperren
Toornig opgelopen de vrije wegen
Wij wanklen niet: ons drijft het nooit verzwegen
Verlangen naar het Vaderland, het verre.

Voor ons vrij volk wijken de volkeren al
De Te-kie-ngo-Ge-dau-loo wordt geblazen.
Mijn hart herkent met een verheugd verbazen
Zijn sterke stijging en sierlijken val.

Groote Verzoendag ¹

Nog vóór den dag, uit een verdiepte wacht
Van hongren, dorsten in gebed gebogen,
Gingen vader en ik ter Synagoge
Bidden en vasten tot den nieuwen nacht.

Schaduw en schemer in het oud gebouw,
Dat werd stil-aan van licht en zon vervuld.
Wij bogen biddend kennende onze schuld
En schande en 't harten-diepstontweld berouw.

1 Wanneer het Groote Verzoendag werd, begonnen wij den avond te voren, die Kaul-Nidrei heet, te bidden en te vasten. In huis werd een groot deel van den Nacht in gebed doorgebracht. Den volgenden dag gingen wij zeer vroeg naar onze kerk en wij bleven aldaar, in onze doodskleederen gekleed, bidden en vasten tot het weder avond was geworden.

Heer: al de zonden van ons bloed vergeef ons.
Laat ons niet buit aan bitter-bitse vloek.
Schrijf Vader en mij niet in uw Doodsboek.
Heer: al de zonden van ons hart vergeef ons.

Want dezen Dag wordt in uw Boek geschreven,
Wie sterven zal aan bonte builenpest,
Water of vuur of door vijand geprest,
Maar ook wie zal in vollen vrede leven.

Vader bad voor. Zij baden huivrend na
Mannen rondom, kennend Gods hellen toren,
En als gestorven reeds, eeuwig verloren
Doodsbleek gedoken in hun doodenwa.

Ten middendag las Vader uit de wet
Zegen en vloek, die te onzer keuze staat.
Nu kies, mijn ziel. Heer, in 't gericht niet met
Mijn ziel treed, dat zij niet jamrend vergaat.

En later lazen wij, harten ontsteld,
Het fijn verhaal van sierlijk speelsch gemartel,
Waarmee Romeinen teeder-wreed en dartel
Onze Rabbijnen hebben doodgekward.

Een man, die wijs was, de tong uitgerukt
Waarmee hij sprak, woorden als goud zoo goed.
Een man, die schoon was, in regen van bloed
Tedere huid van 't krimpens lijf geplukt.

Wijl honger kwelde in fijn-gekwardste nerven,
Dorrende dorst brandde mond bitter-droog,
Gloeierend en glanzend voor mijn schittrend oog
Zag ik visioenen rijzen en sterven.

De zon verzonk. Schaduw en schemering
Stilden onze oogen en wij baden zacht
Voor vader, broeder, vriend en vreemdeling
Die Israël lief heeft en zijn wetten acht.

Avond. Het koortsig, huivrend hoofd omhuld
Bad ieder man zijn eigen doodsgebed
Stervensbereid. Wie hoort de vale tred
Des Doods komend om onvergeven schuld?

Maar neen. Wij allen onthulden het hoofd
Zagen elkanders moede en verblijde oogen.
God heeft ons uit den Dood in 't Licht getogen,
In laatste dank worde zijn Naam geloofd.

Naar ons licht huis. De onvaste voeten tasten
Wankel in 't gaan. Vader en ik stilzwijgend,
Met hart, dat snelt en bitteren mond hijgend
Maar zielsverrukt door bidden en door vasten.

Loofhuttenfeest

I

Zij hebben veertig jaar ijdel gezworven
Mannen, die morden tegen hunnen God
En zijn profeet en 't opgelegde Lot
In de woestijn van Sur zijn zij gestorven.

Van hen, die morden, kwam geen enkel man
Binnen 't land rijk aan melk en milden honing
Loofhutten strekten den zwervers tot woning.
Nog eeuwen houden wij daar heugnis van.

Wij herdenken diep. Twintig eeuwen zwervend
Door leven wreeder dan hun zandwoestijn
Omdat wij vreemden en bijwoners zijn
In ieder land het eigen land diep-dervend.

Iederen herfst bij 't dalen van de dagen
Bouwde mijn Vader 't rietgedekt gebouw.
Want Vader bleef aan de oude wet getrouw.
Leerde ons herdenken en hooghartig dragen.

Loofgedekt met bonte bloemen daarin
Stond het smal huis, dat nimmer vreemden zagen,
Wij woonden daar onze acht herdenkingsdagen
Van het volk gescheiden met ons gezin.

En ik, een Dichter, droomde nimmer schooner
Dan in de nachten na zoo bonten dag:
Ons volk was vrij en vorstlijk en ik zag
Van Jeruzalem mij een blij bewoner.

Aanbiddend hoorde ik eene kalme stem
Zag een zonnige stad, een tempel heilig,
Dus weet ik verheugd, dat wij eens weer veilig
Vorstelijk wonen te Jeruzalem.

1910.

Loofhuttenfeest**II**

Zijn herdershut van geurig riet en rozen
En levend loof bouwde vader elk jaar,
Vroom en verheugd woonden wij kindren daar
Ons feest genietend voor een korte pooze.

Acht blijde dagen: het Loofhuttenfeest
Is boven allen een Feest van verblijding
Maar ook: van herdenking, hoe Gods geleiding
Ons heil door de woestijnen is geweest.

Verblijding en herdenking: o, mijn Vader,
Toen ik een jongen was, deed menigmaal
Met zijne lieve stem een vroom verhaal
Van drijvenden vijand, hater en smader.

Maar van redding in 't eind uit alle nood,
Want Gods wil wendt de wegen van elk lot
Den moedwil van vijanden, Zijn gebod
Weert ziekten en verzoet den droeven dood.

Zijn wil was: in Egypte slavernij
Maar ook: Zijn werk was de Uittocht met Tien Wondren,
De Rode Zee liet hij schuimend neerdondren
Op de vervolgers, voerde Zijn volk vrij.

Om Sinaï legerden zij, Mozes ging
Glanzend bergop; hoorde uit Gods eigen mond
Wet, die nooit wisselt, maar weerkeerend vond
Hij 't volk in heidensche verbijstering.

Dansend en dienend om dieren van goud
Rouw en woede in 't hart, rukte hij tot rafels
Zijn witwollen kleed, brak de steenen tafels
Gods geschenk aan een volk, dat nooit vertrouwt.

Dorstend mokten muiters om wellend water,
Hun wreevlig woord schond de geleiding Gods.
Hij sprak: Mozes sloeg uit de barre rots
Een beek tot schande van elk schimpend prater.

Het brood ontbrak: toen liet God daaglijks dalen,
Zijn dauwend Manna gelijk honing zoet.
Des nachts geleidde 't volk een weidsche gloed
Des daags bundels van bonte zonnestrallen.

En toch morren. Ook Mozes is gestorven
Zijn graf ligt onbekend in Moabs dal,
Dat geen dwaler daar dienend keeren zal,
Veertig jaren heeft het Volk omgezworven.

Het Heilig Land onthield God aan de vaders
Wankel van vertrouwen, hij deed hen wonen
In loofhutten, het Land viel aan hun zonen
Gezuiverd van mistrouwers en van smaders.

Nog ieder jaar wonen we in looverhutten
En weten wat leed elke tijd ons bracht
Maar weten ook: 'ons blijft de vaste kracht
Van Gods wet de vermoeide schreden stutten.'

Dit waren woorden van mijn vromen Vader
Vermanend tot trouw en herinnering
Toen ik een jongen was. Mijne jeugd ging,
't Leven lag open met schat al te gader.

Toen scheiding: mijn Vader legde zijn handen
Zacht en heilig op mijn geheven hoofd.
Hij gaf zijn rijke zegen: 'Zonder schande
Geleide u God, dien Gij trouw hebt beloofd.'

Getrouwheid zonder schande, Vader, Vader,
Wat hebben mijn vreugden van mij gemaakt,
O, zie, mijn hart, mijne ziel ziek geraakt,
Zwerver werd ik, een genierter, een smader.

Voor weinig aardisch heb ik 't hemelsch verloren,
Mijn lied klaagt luid: wat is met klacht gewonnen?
Om dieren van fijn goud ging onbezonnen
Mijn leven dansen, dat God moest behooren.

Wie heeft als ik genoten en geleden?
Elke vreugd vindt mijn hart meer uitgeput,
Ik vrees mijn vreugden en ik kan niet keeren
Naar vrede en vroomheid van de Loovertut.

1913.

Vreugde der Wet

De handen van mijn Vader waren teeder
En oud. Hij hief boven 't geheven hoofd
Dat schoon symbool: palmentak rankgeloofd
Met myrtentakken, wilgentak en ceder.

Palmentakken, o, Vader, in het Oost
Beven die levend in de lichte zon.
Ach, dat ons volk zijne vrijheid herwon
En 't eigen erf, nu zwervend zonder troost.

Als myrtentakken zal ons geluk geuren
Wanneer de Levieten weer op den drempel
Tusschen 't Heilig en 't Heiligst van den tempel
Dienst doen: de wierook wijden, de offers keuren.

Wilgentakken: needrig staan en onschoon
Beekwilgen aan 't water, hun kroon geslagen.
Toch doen hun takken dienst op heilge dagen.
Zóó vindt een volk, dat needrig dient, zijn loon.

Wij vonden straf. Die als ballingen zwerven
Kennen boete en het hartbrandend berouw.
Maar ook de liefde, waarmede zij trouw
Lijdzaam verlangen naar hunne verre erven.

Wij zwierven veel. En toch keeren wij weder
Naar 't Heilig Land, waar milde honing vloeit
Uit bonte bloemen. Waar de wijndruif gloeit
En gouden appels rijpen aan den ceder.

Myrten, wilgen, de ceder en de palmen:
Vader hief 't symbool naar de vier windstreken
Vanwaar het Volk zal keeren als geweken
Zijn vijand vlucht bij 't juichen van de psalmen.

Geen Dichter, die van zijn volk zóó ver zwierf
Maar ook geen Dichter, die zóó minnend keert
Als ik, naar wat Vader mij heeft geleerd
Het Heiligst te zijn, dat ons volk verwierf.

Mogen mijn Liedren in het stormend duister,
Mijn hart tot Rust, mijn Volk tot vreugde wezen.
Vergeet mij niet, mijn Volk, wanneer na dezen
Uw stad en wet hersteld worden in luister.

Inwijdingsfeest

Toen land en stad Jeruzalem beloopt
Van vijanden boog, maar in woede hoog
Richtte zich op, al 't volk in 't wapen vloog
Vijand sloeg en verbrandde op helle hoopen.

Was dit ons wonder, dat een smalle kruik
Met weinig olie zeven dagen strekte
Voor heilig licht, dat vreugde en vrijheid wekte,
En olie bleef over na ruim gebruik.

Dit is een schoonheid, die niet slinkt en bleekt,
De ziel van 't Volk heeft haar eeuwen gedragen,
Schoonheid, die bij het dalen van de dagen
Verheugd verwacht door winterwolken breekt.

Als 't winter wordt sluiten de huizen duister
In Holland, maar ons ouderhuis had licht
In luchters tot herdenking opgericht,
Verheugd zaten wij kindren bij dien luister.

Acht avonden zagen wij geel en teer
De smalle lichtjes op de luchter branden,
Vader vertelde van Oostersche landen
Met liefste liedren loofden wij den Heer.

En nu: wij zijn geen kindren meer te huis,
Maatloos verspreid woont ons oude gezin.
Maar waar die lichtjes branden tred ik in
Als kind bij Vader en ik weet mij thuis.

En zing verdiept mee: Want één is gebleven
De taal van 't volk zoo ver uitéengeslagen.
Eén is de vreugde onzer herdenkingsdagen
En één het leed van ons ballingenleven.

Het Lotenfeest

Haman de Hater had het Doodslot geworpen
Trotsch en toornend tegen Perzische Joden
Dat men allen op ééne dag zou dooden
En buit plundren in steden en in dorpen.

Maar Mordechai versloeg den Agagiet
Dat de Koning hem op woedend gebod
Vogels ter buit en volkeren ten spot
Met zeventig zonen hoog hangen liet.

Vieren wij daarom dertig eeuwen later
Het Lotenfeest, nog wordt dikwijls geworpen
Het Lot over ons in steden en dorpen
Gelijk in den tijd van Haman den Hater.

Houden wij Lotenfeest met licht en luister,
Bonte bloemen en met diep-dankend lied
Over onze vreugde valt een grauw Duister,
Schaduw van angst, waarvoor de vreugde vliedt.

Omdat wij vreemden zijn. Bij lied en luchter
En bloemen, vreezend voor 't nabij gevaar.
Het Doodslot valt. De slagen dalen zwaar
Als volken drijven wreeder en geduchter.

Paaschavond

Mijn moeder maakte elk jaar de seiderschaal
Met vreugde en vrome wijding weer gereed,
's Avonds zongen we in onze moedertaal
't Lied van ons volk, dat in Egypte leed.

Drie brooden liggen onder de schaal, want
Een voor de Priesters, één voor de Levieten
Een voor het veldvolk, dat tienden moest schieten
Van de overoogst, die God gaf aan ons land.

Op de schaal een gebraden been: het Lam
Waarvan het bloed kleurde iedere deurpost,
Dat de Doodsengel, die 't Volk heeft verlost
Uit onze woningen geen dooden nam.

Er is, met bittre kroon, een wrange wortel,
Bitter dreef Egypte ons tot werk en draven,
Twee steden bouwden wij machtlooze slaven,
Bloed en tranen mengden zich met de mortel.

Er is een ei: zonder begin of eind,
Gelijk geen man aan zulk wreed lijden zag,
Tot God het wendde en met één wonderslag,
Isrel uittrekt, Egypte in zee verdwijnt.

Daarom is er een schaal vol zoete vruchten,
In wijn geweekt, want vreugde komt na 't leed,
God, die hoogten van trots en diepten meet
Van elken val, geeft zegen of doet vluchten.

Mijn Vader hief het ongezuurde brood,
'Dit is 't brood, dat onze voorouders aten,
Toen zij reisree, gepakt en gehaast zaten
En geen tijd hun voor 't gisten overschoot.

Dat ieder, die honger heeft binnentrede
Neme zijn spijze van ons heilig feest
Want hongrende slaven zijn wij geweest
Wij herdenken het in werk en gebeden.⁷

Wij dronken zoeten wijn uit zilvren beker,
Spraken aandachtig Vaders bede na:
'Heden in Holland: met Gods wil weldra
Te Jeruzalem, onvervolgd en zeker.

Dat iedereen, die dorst heeft binnentrede,
Zwervend leden wij zóó vaak wrange dorst,
Verjaagd door wreed volk of geldgierig vorst
Wij herdenken het in werk en gebeden.⁷

Altijd verheugd of wij 't verhaal nooit zagen
Lazen wij weder wat de wijze vraagt
Wat de eenvoudige, wat die spot en plaagt
En van den man, die nooit iets weet te vragen¹.

1 Vier symbolische mannen.

De wijze vraagt: 'Waarom is het u recht
En wet van avond deze Orde te lezen?'
En 't antwoord: 'Omdat God ons heeft bewezen,
Zijn macht toen wij machtloos werden geknecht!'

De spotter smaalt: 'Bewees u waarlijk God
Dien goeden dienst en viert gij daarom feest?'
En 't antwoord: 'Ja: waart gij met ons geweest
Wellicht leefden wij nog onder 't slaafsch lot.'

De eenvoudige vraagt enkel: 'Wat is dat?'
En niet: 'waarom geschiedt het,' als de wijze,
En het antwoord: 'Daar wij den Eeuwge prijzen
Die wondren deed, als geen volk gezien had.'

En dan de man, die nooit iets heeft te vragen
Als wijzen doen, maar ook niet spot en haat,
Spreek zelf tot hem, gelijk geschreven staat:
'Leert vriend en vreemd de schoonheid uwer Dagen.'

Later aten wij 't eerst ongezuurd maal
Als toen in Egypte, na 't dankgebed
Zongen wij weer liedren in de eigen taal
Herdenkend hoe wij werden uitgered.

't Lied van de wondren midden in de nacht,
En van al wat op Paschen is geschied,
Dan 't lied, dat over aard- en zeegebied
Slechts éénen God erkent in eeuwge macht.

En 't laatst het lied van 't Lam zoo zeer bemind,
De kat, den hond, den stok, het vuur en 't water,
Den os, den slager en den Dood, den Hater
Van al wat leeft, dien God slechts overwint.

Dan voor wij rusten gingen, zette Vader
Gezegend brood en zoeten wijn gereed,
Hij kan komen, Elia, de Profet,
Die voert verspreiden van ons volk te gader.

Hij kan elk jaar komen: Een weet zijn Tijd,
Die wendt wat wreedaards wikten, en wiens wegen
Rechtvaardig zijn, dus houd uw hart genegen
Als een feestelijk huis voor zijn heerlijkheid.

Paschen

Dit is het schoonst: bij 't winnen van de dagen
Vieren wij Paaschfeest, omdat Isrël toog
Uit slavernij naar vrijheid, het hoofd hoog,
Duister Egypte hield zijn hoofd verslagen.

Tienmaal woedende heeft hen God bezocht:
Met bloed. Met kikkers. Met krieblend gediert.
Met wild gediert. Met pest, die welig tiert
Op mensch en dier. Met hagelende tocht,

Van zwarten wind en oogsten neergeslagen.
Met duisternis. Met dood van eerstgeboornen.
Toen lieten zij het Volk, het uitverkoorne
Uitgaan en goudschat werd medege dragen.

Dit waren wondren. Maar wij zelve zijn
Door twintig eeuwen heen nog schooner wonder.
Volkeren stormen, loopen ons ten onder
Maar ons volk leeft sterker na elke pijn.

Jaarlijks worden de wondren overdacht
En diep gevierd met heugnis en verlangen,
Dat wij nog eenmaal na den Nacht, den bangen,
Het hoofd verheffen in een dag van pracht.

Landen en zeeën houden ons gescheiden
Van 't Heilig Land, de liefde van ons oog.
Wie zal het Volk, hoofd hoog, de voeten droog
Door de verspreide zee naar zijn land leiden?

Na de Paschen

I

‘Dat iedereen, dien 't hongert, heden avond binnentrede
Neme zijn maat van 't heilig feest'
Hoe vaak is het in 't schoonste van onze Seidergebeden
Een noodend woord geweest.

Hoe vaak een wensch, een woord, maar die zooveel wenschen en droomen
Alreeds maakten tot kloeke daad,
Bevestigden ook dit en zij doen moede dulders komen
Tot schoonste toeverlaat ¹.

1 De Vereeniging ‘De Joodsche Invalide’ stelt haar huis open voor ouden en behoeftigen.

Slaven zijn zij niet minder, dan toen in Egyptes duister
Dood, dier en pest een koning dwong,
Maar trotsch niet min als toen ons volk zeker van eeuwgen luister
Aan 't zeestrand zege zong.

Slaven van Egypte eens: na zege werden wij weer slaven
Van menig min en slecht geslacht,
Tuchtlooze tergers doen ons thans machtloos en rechtloos draven
Met lasten overvracht.

Maar die eens konings macht, almachtig brak, zal Hij niet breken
Dier wreede drijvers heerschappij?
Zal Hij met volle wraak niet zooveel schimp en schennis wreken,
En voert Zijn Volk weer vrij?

Als heden avond weer de vaders aan de kindren toonen
Het brood, dat men ellendig at
In Egypte, waar voor een vorst, die 't loont met last en honen
Wij stichtten sterkte en stad.

Als heden avond wij weder het bitter kroonkruid proeven
En weten, dat nooit werd gespaard
Eén bitterheid, zoo bar, aan ons Volk van moeden en droeven
Aan vier hoeken der aard.

Dan slaat ons heugenis van zooveel leed, maar heft vertrouwen
Op zooveel wonders ons weer op,
En 't schoonste wonder is ons Volk, dat zijn stad gaat herbouwen
Op Zions heilge top.

'Dat iedereen dien 't hongert, heden avond binnentrede
En neme van ons feest zijn maat' -
Uit steeg en smalste stee gaan zij lachend op ten gebede,
Hun schoonste toeverlaat.

Slaven van Egypte eens. Nog slaven? Neen, hun bracht bevrijding
Nu reeds dit heilig Paaschgetij,
Het doovend oog hergloeit, het gebogen hoofd heft de wijding,
Die zoo dient, is reeds vrij.

De last van 't leed verlicht, de wreede drift der zwerversdagen
Gestild in dezen heilgen nacht,
Wat zwervers snikkend dulden en wat, u duldloos, zij dragen,
Het wordt hun al verzacht.

Want heden avond: straks vraagt de jongste van zooveel ouden
Als ieder jongste in elk gezin,
Waarom wij te allen jaar dit feest in zijn vaste orde houden
Met nimmer moede min.

Hij was een knaap, was niet toen door eeuwen zijn Volk reeds zwervend,
Vaak verdreven, luttel geduld?
Hij werd een machtloos man, nog vraagt hij, nog is zijn Volk dervend,
Zijn banschap onvervuld.

Heden avond in menig gezin zal menig maat vragen:
'Waarom dit brood, die bittere beet?'
Spreek dan van Egyptes Nacht en spreek van Israëls dagen
Uit duisternis van leed.

En als een makker vraagt, niet enkel meer, waarom wij vieren
't Verschil van dit en 't daagsch getij,
Maar ook waarom wij niet als elk volk eigen land bestieren
Van vreemde meesters vrij.

Geef hem op vrome vraag naar de oude orde wijze bescheiding:
'God sloeg hun land, ons Volk ten baat',
Doch geef zijn hart niet slechts woorden, maar meer dan woord, de wijding
Die spant tot kloeke daad.

Leer hem getrouwen dienst, dan zal ons Volk weer heerlijk heerschen
Vaster dan ooit in tal en macht,
Waar zand verstorven stuift, dragen dan meent en malsche meerschen
Hun graan- en vruchtenvrucht.

Dat iedereen, dien 't hongert, hedenavond binnentrede
En hoore vraag en wederwoord.
Elk jaar als dit jaar? Neen; elk jaar sterker dan elk verleden
Worde onze wil gehoord.

II

‘Dat iedereen, dien 't hongert, heden breke van de Brooden
Waarin men onze ellende toont.’
Mijn hongerende ziel: eens waart gij mee van Gods genooden,
Nu voor geen schand verschoond.

En elk jaar heugt schooner u de pracht der verleden jaren,
Toen ik, jongste, mijn vragen deed,
En hoorde Vader ons den oud gewijden zin verklaren
Van Drank en bittre beet.

Hij sneed het kroonkruid, wij proefden wortel en blaadren bitter
Maar aten snel van 't vruchtenzoet,
En dronken teedren wijn en staarden zalig in 't geschitter
Van 't licht op feestlijk goed.

Geen zoeter heugnis nu dan dit bitter, en geen gedenken
Zoo bitter als van 't feestlijk zoet
Des milden wijns, dien mij menig makker vleiend kwam schenken,
Het hart en 't oog in gloed.

En in den laten nacht was 't waken wonderteer als droomen,
Elk hart sloeg blijde en toegewijd
En ieder onzer dacht: 'Zou dezen nacht de Profeet komen
Die 't verspreid Volk bevrijdt?'

Mijn hongerende Ziel, langs hoeveel vreugd zijt gij gezworven,
Langs hoeveel leed zijt gij gekeerd.
Maar dit verloren goed wordt door geen boete of ban herworven
Hoe machteloos begeerd.

In spijt van uw weelden, in spijt van al uw teedre pracht
Staat gij naakter ontdaan dan één,
Elk arme breekt zijn Brood en drinkt zijn Wijn in dezen Nacht,
Gij vraagt: u verstaat geen.

‘Dat iedereen, dien 't hongert, hedenavond binnentrede
Neme van 't heilig Feest zijn maat’ -
Mijn voet valt doodsvormoed, o, kon ik keeren tot dien vrede,
Der vromen toeverlaat.

Mij walgt van aardschen wijn en eeuwig blijft voor mij gesloten,
Weelde van het Hemelsch Gezin.
Aanvaard uw heilloos lot, Ziel, deel met uw minne genooten
Uw onheilvolle min.

Niet dezen Nacht en niet één Nacht, die volgt van woede of weelde,
Stel als een schuldloos kind uw vraag,
Geen antwoord is voor u, die lichtzinnig uw lot verspeelde,
Dan 't eigen dof geklaag.

III

‘Dat wij voor 't volgend jaar in vrijheid ons Land binnentreden,-
Breken daar ons Brood aan ons Feest’
Twintig eeuwen lang is dit voor mijn Volk een wensch, een bede
Jaarlijks herhaald, geweest.

Honger van mijn Volk naar het graan, dat groeit op eigen landen,
Gezegend onder zoetste lucht.
Honger weer vrij te zijn, van ban, van breuk, van slaafsche schande,
Van rustelooze vlucht.

‘Dat ieder dien het dorst het rijk-drachtig land binnentrede
En neme maat van zijnen wijn’,
O, wanneer zal dit niet langer een noodend woord, een bede,
Maar blijde waarheid zijn?

Dorst van mijn Volk naar wijn, die de eigen gaarden geurig dragen,
Tot rijpheid in ons eigen land,
En, o, droeg 't Land geen wijn, de wel door kloeke hand geslagen,
Diep in het doode zand.

Draagt water, meer dan wijn waard, die vreemde vrienden u schonken,
Aan menig maatloos feestgetij,
Zoeter proeft het veldbrood gedrenkt met koele waterdronken
Dan fijnste bakkerij.

Want wij leden eeuwen de pijn, die 't hijgend hart verhongert,
Naar oogsten van ons eigen veld,
Onze verbitterde mond snakt naar vrucht van beemd en bongerd
Bevrijd van vreemd geweld.

Ons hart trok nooit naar sluwe tochten van winst, onze wandel,
Lag voor de blik van ieder bloot,
Tot elk volk ons verdreef en ons niet anders liet dan handel
Om een bitter brok brood.

Wij werden handlaars, verwijt het ons, als na zooveel jaren
Van ban gij beter draagt dan wij.
Verwijt het ons, wreede drijvers, vergeet hoe wij toen waren
Landmannen, sterk en vrij.

Vergeet, verwijt, maar wij, wij zullen nooit ons lot vergeten
Zoo rijk toen en thans zoo versmald,
Want haat verbittert ons en middagmaal en morgenbete,
Elke teug gist vergald.

In een dubbele ban drijft mijn Volk machtloos voortgeslagen,
Eén ban, wel wreed, van vreemde kracht,
Maar wreeder ban: de slaafschheid, die zich schuw gewent aan 't dragen
Van ieders overmacht.

Eerst zal uit de ban van zijn slaafschheid elk Joodsch hart zich breken.
Dan spant zich elke Joodsche hand
Om geweld met geweld te keeren en om sterk te wreken
Haat en kwaad in elk land.

Heilig Paaschgetij: zijt gij niet het Feest van de bevrijding?
Maak elk hart van 't slaafsch dulden vrij!
O, Feest van vrijheid, Feest van Verlossing en Overschrijding,-
De ban ontschrijden wij.

Ik was een vrome Knaap, toen was zoo wonderteer als droomen
Het waken in den Heilgen Nacht
En ik dacht hartverrukt: zal dan dit jaar de Profeet komen,
Zoo menig jaar verwacht?

Voert hij dit jaar juichend zijn Volk naar het eigen land weder,
Verbreekt hij onze dubbele ban,
En als elk volk onzen weg spart, breekt hij dan elk volk neder,
Dat geen ons keeren kan?

Wacht ik nog mijn Profeet? Neen, hij is reeds tot ons gekomen,
Niet een man in een vreemden Nacht,
Maar als Geest in ons hart, die 't Volk bevrijdt van zijn schuw schromen
En van de wreede macht.

Versta de duiding goed: dit is de Profeet, waarvan spreken
Uw Profeten, die heilige Geest
Van vrijheid, die 't Volk leert, zijn dubbele ban te verbreken
Op 't overschrijdingsfeest.

Wacht niet bij Brood en Wijn: het einde is daar van 't wrange wachten,
(Uw Dichter spreekt, versta zijn Stem)
Maak u los van elk land, trek op, herstel uw rijke machten
In 't nieuw Jeruzalem.

Dan kan, dien het hongert, zijn eigen Land vrij binnentreden,
Oogsten winnen van 't eigen zaad,
O, 't volgend jaar vinde ons thuis, wij hebben genoeg geleden,
Van elk volk kwaad en smaad.

Het Wekenfeest ¹

Dan bloeiden bloemen voor de Heilige Ark,
Weeke geur welde tusschen bonte bogen
Van groen en bloemen. De oude Synagoge
Werd, als zon lichtte, een fabelachtig park.

Wij vieren 't Wekenfeest. Den triesten Omer,
Tijd van herdenking en troostend geklag,
Telden wij vijftig malen dag aan dag.
Maar nu is 't feest met bloemen. Het wordt zomer.

1 Vijftig dagen na het Paaschfeest vieren wij Wekenfeest, ter herdenking van de Wetgeving op Sināi en van den voorjaarsogst rondom Jeruzalem. Die vijftig dagen heeten de Omertijd. Gedurende het Wekenfeest is de Synagoge vol bloemen.

Dit is de tijd, dat in ons Heilig Land
Rijpten en geofferd werden de eerste garven,
Zoo goed als goud, van onze voorjaarstarwe.
Nu liggen velden leeg, steden verbrand.

Vijf soorten bouwden wij van 't voedend graan.
Tarwe, garst, rogge, haver en de spelt.
Rijker dan alle volken. Nu is 't veld
Rondom Jeruzalem leeg, 't Volk vergaan.

En wij vieren den Dag, dat God ons wet
En recht uit Mozes' handen heeft gegeven.
Eeuwige kracht van ons zwervende leven,
Die geen tijd wisselt en geen mensch verzet.

Vertreedt vrij onze velden, brandt de steden
Waar in wij woonden, rustig en schatrijk.
Wreede volken, niet één is ons gelijk
In pracht van wetten, Liedren en gebeden.

Ons is de Wet alle eeuwen door gebleven
Sterker dan steden, meer dan heerschappij.
Zij wordt hersteld, wanneer wij weder vrij
Wonen in stad en cederrijke drevén.

Zij is de kracht, die géén volk ons ontnéemt,
Die ons herdenken doet en trotsend dragen
Lasten van leed door de eindelooze dagen.
Al zijn volken wreed en hun wetten vreemd.

Als bonte bloemen zullen wij herbloeien
In Jeruzalem voor de Heilige Ark.
Ons leven wordt een fabelachtig park
Van myrten, die geuren. Rozen, die gloeien.

Zeventien Tammoez¹

Dezen dag werd het laatst beleg geslagen
Door Titus om 't Heilig Jeruzalem,
Die met zijn legioenen, ijzren klem
De stad wreed worgde in een-en-twintig dagen.

Dit zijn de Drie Weken, dat wij geen stap
Door 't leven gaan, zonder dat ons het leed
Van Jeruzalem aan de harten vreet,
Tot aan den vastendag van Negen Ab.

1 Den zeventienden Tammoez sloeg Titus het beleg voor den binnenmuur van Jeruzalem. Drie weken daarna, op den negenden Ab, had hij de Stad veroverd. Daarom zijn die twee dagen vastendagen. De Drie Weken zijn een rouwtijd. Gedurende de Drie Weken dwaalt van des morgens tien uur tot des middags drie uur een duistere demon rond, die Kétêf Merierie heet, welke naam beduidt: 'Het bittere Verderf'.

Dit zijn de Drie Weken, dat wij maar schamel
Maaltijd houden; bij het aldaaglijksch brood
Bidden wij, dat God ons uit onze nood
Van de vier hoeken der aarde verzamel.

Dit is de tijd, dat Bar-Cogiba later
Tegen Romeinen met zijn leger stond.
Het leger viel. Over heiligen grond
Spoelden Romeinen bloed als waardloos water.

Ons laatste leger. Van strijdende Joden
Verschenen nooit meer benden in het veld,
Het Volk verging. Zij zwerven veel-gekweld
Die eeuwen lang voor wreede volken vloten.

Vijanden van 't Heilig Jéroecholjiem ¹
Die één Volk voortdrijft met dreunende horden,
Mijn Lied weent wraak. Mogen uw steden worden
Gelijk Sedom, Amore, Adma, Zebojiem.

1 De Joodsche naam van Jeruzalem.

Dit zijn Weken, dat tusschen tien en drie,
Verdervende dwaalt, die naar lusten loert,
En meer dan duizend duivels kwaad volvoert,
Duistere Demon, Kètèf Merierie.

Behoedt uw Heil, dat Kètèf niet verderve
Uw hart met lust erger dan tergend leed,
Dat gij niet wetten en rechten vergeet,
Dat niet uw ziel een eeuwigen dood sterve.

Rondom mijn hart bouw ik een heilge muur,
Die Kètèf niet breekt, van Liefde en gebed.
Gods naamletter draag ik als amulet
Op mijn hart, dat ik niet valle in het Vuur,

Het eeuwig wentlende. Geen oogwenk sust
Het druischend woeden van zijn purper branden.
Mijn hart klopt snel. Heer, in uw Heilge Handen
Leg ik mijn ziel, mijn Liedren. Geef mij rust.

Negen Ab ¹

I

Duistere dag, die heete schaduw slaat
 Over den zomer, als de dagen langst
 En licht bloeiend zijn, die met een scherpe angst,
 Honger, dorst, koorts, brandend geteekend staat.
 Schandlijke Dag: toen Mozes godlijk glansend
 Daalde van Sināi, in zijn handen had
 Hij Gods geschenken, een Eeuwige schat
 Van Recht. Hij vond het Volk ontzind dansend
 Om dieren van goud, hun koppen kransend
 Met bont en groen. Hij duizelde en doodzwak
 Vielen zijn armen. Gods geschenk verbrak.
 Ellendge Dag, toen met onheilige handen,
 Aposthemos de heilige Wet verbrandde,

1 Een vastendag, die 's avonds beginnende, den geheelen nacht en dag doorduurt tot den volgenden avond. Alle groote ongelukken zijn op dien datum gebeurd.

Geteekende Dag, toen Titus de klem
Van zijn legioenen stikkende sloot
Rond de teere keel van Jeruzalem,
Mijn Vriend. En mijn Volk stootte in donkre nood
Van ballingschap, hier thuis, daar uitgedreven,
Hier huis en rust verwervende met vlijt,
Maar van al goed beroofd en 't wankend leven
Ter noo gered, schrijdend naar nieuwen strijd.
Bittere Dag: toen teere en wreede Koningen
Van een zonnig land en goudrijk land, Spanje
Dreven 't Volk uit zijn schoonste woningen
Naar de mistige landen van Oranje.

Om al ons leed klagen wij van dat de avond
Vaal daalt, in de rouwdiepten van de Nacht.
Rust ons gebed niet. En hooplooze klacht
Rijst met het heete stijgen van den Dag.
Wijl geen water de dorre lippen lavend
Koelt en geen brood de honger stillen mag.
In heete schaduw van den Dood gedoken
Beweenen wij met machteloos geklag
't Land vernield, onze heerschappij gebroken.

O, Jeruzalem, wreed verslagen stad,
Mijn Vriend, die vorsten voor uw vrienden had
Volkren voor slaven, hoe zijn thans verlaten
Landwegen om u heen en uwe straten
Van volk eens vol, een bedrijvig gedruisch
Krijgers en handlaars... het Heilige Huis
Van uwen Heer vernield door de Romeinen
Uw Priesters gemarteld en uw Rabbijnen.
Mijn hart, mijn hart, bloedt om uw leed, o Stad,
Waar een Vriend het vleesch van zijnen Vriend at
Om te dooven helhongerende pijnen.
Het vuur dat Jeruzalem nederbrandde
Woelt in onze hongerende ingewanden
En van uw Zangers het stervend gewezen
Schreit door de maten van mijn Liedren heen.
Waar is leed als ons leed van West tot Oost
Die zonder land zwerven en zonder troost.

Volk zonder Vaderland: der volkren spot,
Verwoest is ons land, verbitterd ons lot.
Vader, Vader, die in de Heemlen woont,
De zon verlicht, op bonte wolken troont:

Arenden zijn snel, maar zij waren sneller
De vromen van mijn volk, als leeuwen sterk
Om uwen wil te doen en heilig werk,
Om hun wil gedenk ons, nu vijand feller
Geduchter drijft, leg uwe Rechterhand
Die bloedschuld wreekt, over Russische steden
Waar uw volk diep-bloedende heeft geleden,
Verzoen ons, Heer, met het Heilige Land.
Gelijk geschreven staat: 'met wentlend vuur
Is Jeruzalem verwoest, met geweën,
Dat nooit meer stil wordt en hongrende pijn.
Maar muren van vuur trekt Gij om ons heen
Als de stad hersteld wordt te zijner Uur
En Gij tot Heerlijkheid zult met ons zijn'
Gelijk geschreven staat: 'dat Gij zult rechten
Al volkren, hun groote koningen breken,
Tot dampend puin hun breede steden slechten,
Het bloed van uw volk overvloedig wreken.
Uit de beek aan den weg zullen zij drinken
Zonder brood, zonder beker, die geheven
Hebben hun hoofd tegen ons. En wij blinken
Heerlijk hersteld tot een eeuwig-schoon leven.

1910.

Negen Ab
II

Geen tranen dooven 't vuur, dat Zions burchten brandde,
Nooit rust de rouw in het angstkloppend hart
Van wie, beroofd, door vervolgers verward
Uit ieder land vluchten naar andre landen.
Vraag niet waarheen: wij gaan van overal
Waar wreede volken drijven naar waar minder
De wreedheid heerscht, of heerschers zonder hinder
Ons rust gunnen, zoolang rust duren zal.
En waar wij schuwend wonen, viere we onze dagen
Ach: weinig van feesten, zoovele van geklag,
Bitter biddend den eindelijkken dag
Dat wij niet meer barre ballingschap dragen.

Zion verbrandde en onze korenvelden
Van oogsten vol werden gekeerd, vertreden.
Vermoord, verminkt, geknecht mijn vromen en mijn helden
Die tegen overtal van tergers strede
Twee duizend malen steeg die gruwbre dag
Negen Ab, aan de dorrend-heete kimmen
Sinds 't vluchtend volk vlammen gluipend zag klimmen
Langs Tempelmuren over 't Tempeldak.
En de verslagenen door honger zwak
Het verlamd leven lieten in den laatsten slag.
Wee, wee, waar brandde ooit zulk een stad? Ging zulk rijk volk ten onder?
Werd één volk zóó geslagen? Maar, o, wonder,
Geen vorst, geen volk, geen keer brak onze kracht.
Ik vraag: 'Waarom, als God niet onze macht
Herstellen wil in voller heerlijkheid?'
Hij weegt ieder Lot, weet van elk den Tijd
Hij weet waarom hij stadsmuren verbrak
En ons verjoeg uit den eigenen staat.
Verwijt Hem niet: man en volk boet zijn kwaad.
Laakt het waardeloos leem den schalenbakker
Om 't werk van zijn handen. God maakte ons zwakker
Dan elk geringer vijand, elk geweld

Was onze straf maar ook Gods wil, dat wij niet zijn gebroken.

Gelijk geschreven staat: *'Uwe stad wordt hersteld*

In stand en uw gerechte wraak gewroken'

Want weet: wij werpen ons aanbeddend neder

Dezen en elken dag voor onzen Vader

Maar heffen het hoofd met tartenden trots

Naar vriend en fellen vijand: het Volk Gods

Door Zijn wil verdreven, keeren wij weder

Door Zijn wil met macht over menig smader.

Op, op, mijn Lied, schrei nu om wreede wraak

Laat af van liefde, ons is de wraak het hoogst.

Gij schreit: 'Vader, wees ons een wisse wreker

Zend uwe ziekten, dieptreffend en zeker

Sla land en steden van de Russen raak

Met honger: want wij hebben daar geleden

Honger, die vlijmt. Slaat hen met heete dorst:

Zij hebben ons geslagen, volk en vorst.

Hun hand was hard, hun hart doof voor gebeden.

Vader, die de oogsten beschikt, vloek hun oogst.

Die bronnen slaat en stopt, verderf hun water
Verhoog hun vijanden, verhef elk hater
Van dit ruw volk, dat zich geen wreedheid schaamt,
Noch brand, noch moord, dat man en makker breekt
Als waren wij potscherven zonder waarde.
Vader: sla 't volk, dat altijd wreedheid raamt
Van wreedheid lachend rustend, wie zij spaarden
Voor droeven dood drijven zij haavloos voort.
Kwellen mijn volk alle volken der aarde,
Geen heeft als zij gemarteld en gemoord
O, Vader, Vader, wees een wisse wreker
Slaat hun land neer, herstel onze stadsmuren sterk en zeker.'

Het Joodsche Jaar

Ik weet, als ik weer 't jaar heb rondgezongen
Van 't Lotenfeest en 't feest der Overschrijding
Tot Verzoendag, Vreugd der Wet, Tempelwijding,
Komen nieuwe liedren in 't hart gedrongen.

Het schoon dier dagen wordt nooit uitgeput,
Daarom blijven mijn Liedren schoon en krachtig
Zoolang de roem van mijn Volk, fier en machtig,
De moede maten van mijn wanhoop stut.

Gij biedt mij schatten onder dit beding
Dat ik niet hooploos naar mijn Volk verlang
En met u wegleef in feesten en vreugd.

Ik weiger, want enkel herinnering
Aan mijn Heilge Dagen en daarvan zang
Is meer waard dan uw Vriendschap en uw Jeugd.

Mijn Keuze

Gij zegt, mijn Vriend: 'Nu hebt gij toch bezongen
Al uw feesten en Godgewijde Dagen.
Begint dan weer opnieuw dat machtloos klagen
Tegen uw leven, onkeerbaar voldongen?'

Ik antwoord: 'Met meer wijding en meer vreugd
Dan ik de Vriendschap vier, ben ik geweest
Een jaar rondom, Dichter van elk vroom feest
En elken droeven denkdag mijner jeugd!'

Gij zegt: 'Maar is mijn Vriendschap dan niet meer
Dan die dagen waard van vasten en feest
Om vreugd en leed van 't volk, dat gij verliet?'

Ik antwoord: 'Neen, wetend, dat ik nooit keer,
Weet ik ook, hoe schoon mijn jeugd is geweest,
En uw Vriendschap vertroost mijn wroeging niet.

Aan den heiligen Sabbath

Sabbath

I

Als ik u, Sabbath, niet zóó zeer beminde
Niet boven al uw heugnis heilig hield
Hoe zoude ik dan altijd liederen vinden
Van liefde in mijn hart door wroeging vernield?

Neergeslagen door berouw en verlangen
Wel wetend, dat ik toch nooit wederkeer
Vindt mijn hart voor zijn wreed-verbeten zeer
Enkel nog troost in heugenis en zangen.

O, Gij, die mijn lied looft, den droeven Dichter
Prijs niet, wat deed hij meer dan rijm en maat
Vinden voor 't schoon, dat zijn Volk houdt bezielde?

Neen: prijs mijn Volk, zijn velden zijn vernield
Zijn steden geploegd. Zijn naam werd een smaad
Toch blijft zijn stand sterk tegen elk ontwrichter.

Sabbath**II**

Heilige Dag, die na zorgvolle week
Als een Vriend komt in onze schoone woningen
Van de armsten onzer maakt Gij rijke koningen
Waar wij ballingen zijn van streek tot streek.

Heilige Dag, uw klare luister spreidt
Over alle dagen een teedre gloor
Van Schoonheid en uw Licht blinkt eeuwig door
Het Duister, dat zich over ons Volk breidt.

Ik bleef niet trouw. Mijn lusten zijn gedwaald
Langs al verboden wegen, maar ik keer
Moede van lust en verboden begeer
Naar de schoonheid, die van uw luister straalt.

Toen ik een jongen was, deed mij zoo vreugd
Iedere week uw tederverwacht komen.
Al jeugd vergaat. Dichters houden hun droomen
Eeuwig levend, schooner dan hunne jeugd.

Ik, een Dichter, wil uwe Schoonheid prijzen
Sabbath, mijn Vriend, God moge mij vergeven
En mijn vrienden de dwaling van ons leven
Om 't reukoffer van mijn geurige wijzen.

Holland is heerlijk in den zachten zomer
Als alle dagen bont-bloeiend zijn, geurig
Van rozen en van lichte vreugden kleurig,
Gij waart, mijn Vriend, zonniger en nog schooner.

Onder uw zonnevleugels vinden rust
De vernederden van mijn volk. Verslagen
Dwalen zij mateloos. Maar na zes dagen
Stilt Gij hun leed en geeft hun vrede en lust.

En in den Winter, als de dagen duister
Schemeren over deze lage landen
Liet Moeder vroeg de Sabbathlampen branden
En bracht in huis eenen feestlijken luister.

Zij brak het heilig brood, en naar het Licht
Hief zij heur handen, zegnend uitgespreid,
Dan was de heilige rust ingewijd,
Er bloeide een vreugd over Moeders gezicht.

Tedere blos over haar bleeke wangen,
De Sabbath komt. Nu rust al zorg en werk
Vader en ik gingen naar onze kerk
Hem, die dezen dag schiep, danken met zangen.

Heerlijkst van al is 't heuglijk Sabbathlied,
Geen Hollandsch lied is zóó wonder van wijs
Noch één van David Jonathan tot prijs
Schoon als dit van Alkabitz den Leviet.

Ik weet geen gedicht zóó rijk van verlangen:
'Die ons plundren wilden de grove horden
Zullen geslagen en geplunderd worden
Spot voor volkren en buit voor vogels hangen

Een blos bloeit over uw tedere wangen
Mijn Volk, mijn Vriend, geen die van schaamte brandt,
Maar van vreugde, dat wij na 't eindloos lange
Onveilig zwerven keeren naar ons land.

Links en rechts breiden wij de landen uit
Rustig en rijk van onze heerschappij
Ten dage dat het Hooge Volk weer vrij
Geschaard trekt bij het Bazuinengeluid.'

Weer thuis hief 'k naar Moeder ten zegen 't hoofd,
Want ik was toen kleiner dan mijne Moeder,
En zij bad smeekend tot den Albehoeder
Die den Sabbath schiep, wiens Naam zij geloofd.

Dat geen vijand des daags mij zou verrassen,
Pagad Balajloo in den Nacht niet naken
Dat Hij mij trouw liet blijven en zou maken
Machtiger dan Ephraïm en Manasse.

Al jeugd vergaat. Moeder ik ben verdwaald,
Mijn heete handen tasten in het duister.
Moeder, ik wil weer terug naar den luister,
Die van onzen heiligen Sabbath straalt.

Sabbathliederen

I

Vrijdagavond

Dat een schoone Vriend u weelijks bezoekt
En toegewijd een dag met u verkeert,
Voor leed u troost, gewijde wet u leert
En u verlaat, bemoedigd en verkloekt.

Is 't geen geluk en wonder? Voor ons niet
Die den Sabbath vieren met Heiligheid,
Inhalen en uitjuichen met loflied,
Overall waar ons volk worstelt en lijdt.

Gij prijst de weelde van den zoeten zomer,
Ik ook, maar weet, steeds is de Sabbath schooner
Dan de rijkste werkdag van welke week.

En gij klaagt over winter droef en duister,
Wij klagen niet: ons blijft de Sabbathluister,
Wat wreed volk dreigt en drijft in vreemde streek.

II

Zaterdagochtend

Nooit rust het hart van wien een Vriend verried:
Hoe zal mijn hart, Sabbath, o Vriend, dan rusten,
Daar ik voor luim en lichte lusten
Uw heil verliet.

Want wat gij geeft met volle blijde handen:
Rust van 't werk en kracht van 't belijdend lied,
Zocht ik daarna door zooveel landen
En vond het niet.

O, dit is mijn straf: ik zie altijd schooner
Uw vreugd, uw vrede en weet: verspeelde schat,
't Zij zwerver, 't zij werkzaam bewoner
Van vaste stad.

Dikwijls met mijne maten aangezeten
Denk ik verkommerd: 'Sabbath is 't vandaag'
Dan wordt drank wrang, bitter de bete.
Vriendschap een plaag.

Immer gejaagd daar niet één dag van vreugd
Zonder angst en wroeging mijn hart verkwikt,
Ben 'k meer benard en meer verschrikt
Als gij mij heugt.

Mijn Vader sprak over den wijn de zegen,
Ik zat naast Moeder aan het Sabbathmaal.
Wij dankten God voor 't goed verkregen
In de eigen taal.

Ach: hoeveel vrienden hebben mij geschonken
Aan menig maal overmaat van hun wijn,
Van wijn maar nooit van vreugde dronken
Verbeet ik pijn.

Wij zongen thuis onze Sabbathgebeden
Samen, wenschten elkander goede week
Van winst en, meer dan winst, van vrede,
Die geen smart breek'.

Wat is van vrede en zegening gebleven?
Niets dan wroeging en 't wicht van eigen schuld
En 't streng weten: nooit vindt mijn leven
Zijn wensch vervuld.

Vader, hoeveel vrienden heb ik gevonden
Zwoegend naar vrede voor het wroegend hart:
Ik ben benijd, benard, geschonden,
Geschimpt, getart.

Verslagen en verlaten, slechts één Vriend
Eenmaal versmaad, de vrome Sabbathdag,
Wendt naar mijn leven, onverdiend,
Zijn zaalge lach.

Zijn liefde doet mij schreien, maar toch poost
Mijn hart van 't leed en zingt zijn lied daarvan,
En 't hart, dat zijn leed zingen kan,
Is reeds getroost.

III

Zaterdagavond

Avond; aan de bleeke blauwe lucht, zie
Hoe 't bloeisel van de sterren stil ontspruit,
Ach: nu vieren vromen den Sabbath uit
Met wijn en wierook, licht en melodie.

Mijn Vader schenkt den wijn over de randen
Van zijn beker, teeken van overvloed;
Hij ruikt de specerijen scherp en zoet,
En zegent het licht met geheven handen ¹.

1 Orde van den Zaterdagavond.

Dit is zijn bede: 'Die 't onheilig scheidt
Van 't heilig hoede ons in zijn veiligheid,
Vermeere ons als sterren in 't nachtgetijde.'

Vader, Vader, hoe fel heb ik geleden
Sinds ik uw zegen schond en uwe beden
En 't heilig niet van 't heilloos onderscheidde.

Aan den heiligen Sabbath

Aan het laat avondfeest, met menig gul genoot,
Een veelgevierde gast,
Waar schat van wijn als water vlood
Maat noch keer past,

Dacht ik schrikkend aan u, geliefde Sabbathdag
Geleider van mijn jeugd
Wiens beê, wiens baat, en lied en lach
Mijn hart nog heugt.

En daar ik aan u dacht, was het niet of gij kwaamt
Tot ons tartend gelag
En met droeve blik hebt geraamd
Ons vreugdbejag?

Gij spraakt. Het was klacht maar, in het klagten leed, dat
Tot keer en mijden maant
Wie banloos dwalend op elk pad
Zich veilig waant:

‘Zijt gij dat, die een Knaap, met uwen vromen Vader
Mijn komst trouw hebt verbeid,
Een tarter nu, schuimer en smader,
Die blijde ontwijdt.’

Eens was uw lied mijn lof: ‘Vader, laat ons begroeten,
Den Vriend, die nader treedt,
Den dag, die zalig zal verzoeten
Zes dagen leed.’

Eens was uw lied, mijn lof: ‘Geen stof op uw gewaden
Geen wanhoop in uw hart,
O, Volk, door elk wreed volk verraden,
Hij stilt uw smart.

Toen was uw lied mijn lof, nu mocht het liever zwijgen,
Dat haatlijk lacht en zingt
En met zijn heet hartstochtlijk hijgen
Verraadlijk dwingt.

Zingt gij zóó, die toen vroom tooide met Zilvren Toornen
De Rollen van de Wet
Nu voerder van blijde verloornen,
Die keer slechts redt.

Gij, die met daad noch droom, noch achtlooze gedachte,
Mijn wet toen hebt ontwijd,
Schendt nu schaamteloos mijne prachten
Mijn heiligheid.

Eens met schooner lied dan, waarmee ge mij begroette
Vierdet gij mijn Dag uit,
Met licht en witten wijn den zoeten,
Met geurig kruid.

Ik zag uw oog blinken, uw warme wangen blozen
In 't vroomgeheven licht,
En dacht: "Schooner dan ochtendrozen
Bloeit zijn gezicht."

Hier vloeit als water wijn, maar zeg mij, wie de Zegen
Sprak over licht en brood?
Niet een. U maant geen Makker tegen
Den Eeuw'gen Dood.

Hier geurt gebak en gebloemte en wijn, maar een outer
Voor 't kwaad ontwijdt uw erf
Gij stort u stoffend, tartend, stouter
In diepst verderf.

Uw vader won Brood en Wijn met zijn nijvre handen,
'k Weet hoe Gij 't uwe wint,
Zijn oog schreit zich om uwe schanden
Verbrandend blind.

O, breek los uit de ban van dees geurzwangre zwoelte
Zuiver uw ziel en zin
Ziek en ontzenuwd in de koelte
Van vromer min.

Gedenk raad en gerecht, dwaal niet maatloos vermetel,
Een weg, die niet meer keert,
Gods oordeel breekt der prinsen zetel
Zijn vuur verteert.

Gij zijt een harsgeurend hout, nog redden mijn handen
U van het fluitend vuur,
Ik smeeek, ik smeeek, versmaad uw schanden
Voor 't uiterst uur.

Ik heb u lief, maar weet, dat ik niet wederkeer
Te manen u tot maat
Gedenk Moeders lied, Vaders leer,
Kies beter baat.'

Smart verkrampte mij met, zooveel makkers verlaten
Gevierd, maar nooit gebaat
Wenden wilde ik mij van mijn Maten,
Hun kozend kwaad.

En volgen wilde ik u, Sabbath weer langs de wegen
Van vrome, blijde vreugd
Naar huis, naar huis, weer tot de zegen
Van mijne jeugd.

Toen boog zich lachend langs, de leuning van mijn zetel,
Zijn jong en lief gelaat,
Zijn tartend woord lokte vermetel
Naar 't liefste kwaad:

‘Wat heeft uw hart gekrenkt? Gij lacht, noch spreekt, noch luistert,
Die altijd Makkers bindt,
Droefheid heeft uw schoon oog verduisterd
Uw blik verblind.

Verlokt u niet mijn lach en mijne zoete zede?
Bedroeft u 't feestgewoel
En wulpsche weelde? 't Veld beneden
Geurt zoet en zoel.

De nacht bouwt hoog en klaar, nu dwalen de Geheimen,
Schuw voor den schellen dag,
Zij lokken u met zoet bezwijmen
En zachte lach.

Kom mee, hier welken bloemen in 't licht van de lampen
Geen, die meer bloeiend bloost,
Buiten dauwen geurende dampen
En koelte en troost.

Wat heeft uw hart gekrenkt?' Hij was zoo schoon, ik schreide
'Een vriend van mijne jeugd
Maande mij machtig te vermijden.
Uw blijde vreugd.

Een Vriend van mijne jeugd, de schoone Sabbathdag
Verscheen aan 't feestgetij,
Zijn maning brak mijn luide lach
Tot dof geschrei.

Mijn jeugd was vroom en schoon, uw lokstem liet mij dolen
Te ver van Vaders erf
Nu wordt het keeren mij bevolen
Van 't liefst verderf.

En 'k volg zijn vroom bevel, want meer is mij gelegen
Aan het hooghemelsch heil
Dan aan weelden van aardsche zegen.
Zondig en veil.

Maar valt het dwalen licht, te zwaarder valt het keeren
Van wat den Zin verblijdt,
'k Voel mijner moeiten maat vermeerden
Gij lokt. Gij vleit.

Laat af. Lok, lok mij niet. Hoe kan ik wederstreven
Van uwe lach de macht ?
Laat af. Ruil niet mijn eeuwig leven
Voor aardsche pracht.'

Hij lachte zacht, hij vleide machtig, een verleider,
Zijn oogen in mijn oog
Toen volgde ik den lieven ontwijder
Waar hij mij toog,

Ik weifelde.... ik ging, smaadt mij, die van mijne smarten
Den zaal'gen brand niet kent,
Mijn hart houdt zich van uwe harten
Toch trotsch gewend.

Smaadt, die van zijn lach de macht niet kent, van zijn vleien
Niet weet hoe 't wint en leidt,
Ik weet, ik zal mijn keus beschreien
Tot eeuwigheid.

Maar om de menschen niet, weenen mijn hartezingen
Ik ween om 't zoete kwaad
Dat hield mijn zieke ziel gevangen
Ver van zijn baat.

O, Sabbath, Vriend van mijne jeugd zoo ver verloren
Gij weet, hoe mijn hart streed
Heb ik het lief verderf verkoren
't Was u zoo leed.

Laat toch mijn leven niet verkommeren in duister
Onthoud mij niet uw vree,
En viert mijn Volk, uw vrome luister,
O, viere ik mee.

Want smart en smaad van menschen kan ik lachend dragen,
Als Gij mij niet verlaat.
Zalig maakt zes donkere dagen
Uw dageraad.

Gij kent mijn hart, mijn lust, de lasten van mijn leven,
Den stroom van mijn getij.
En wat geen menschen mij vergeven.
Vergeeft ge mij?

Aan Joodsche Vrienden

Danklied

Aan Abel Herzberg

Hij schreef: 'Toen we een Land hadden, eigen Woningen
Waren de Vorsten van ons Volk zijn Dichters,
En nog, verjaagd, verspreid door onheilstichters
Kunnen we onze Dichters vieren als Koningen.

Gij zijt dier Dichters één, in uwe zangen
Leeft als ons leed, ons derven, onze strijd
Wat ons samen bindt en van andren scheidt,
Hartstochtlijk haten en drijvend verlangen!'

Mijn antwoord: 'Makker, dank voor 't lovend woord
Zoo waard als geen, niet één Dichter, die vond
Als ik, vreugden, wroeging, hartwrange pijn.

Ik dwaalde graag door ijdel schoon bekoord,
Ijdel mijn lied totdat mijn hart verstond
Dat ik Dichter van mijn trotsch volk moet zijn.

Aan Max Joosten

(Met eenen olijfboom)

Wat kan ik u, mijn Makker, beter geven
Dan een olijfboom in het Heilig Land,
Waar ons oud volk, herboren tot nieuw leven,
Woud en weiden wekt uit verstorven zand?

Ik kwam, vreemde, tusschen uw vaders vrienden,
En zat beschroomd aan 't feestlijk middagmaal,
Schuwe schroom week voor vaders milde taal,
Waarlijk meer dan mijn lot en lied verdienden.

In 't huis van uw vader vond mijn hart vrede
Van wrekende wroeging en bange jacht,
Weinig dank zijn wel mijn Boom en mijn bede:

‘Mogen uw oogen 't zien: de vaste macht
Van ons vrij volk, dat eeuwen heeft geleden,
Maar lijdend won in wil en kalme kracht.’

Aan 'de trots van Israël'

De Trots van Israël: voor 't Wekenfeest,
Brengt hij bloemen in mijn onheilige woning,
Lovend: 'mijn Dichter, dit is uw belooning
Voor 't lied, dat zóó vaak mijn vreugd is geweest.

Zoo schoon als 't Lied, de bloemen van uw hart,
Zijn mijne bloemen niet van wit en blauw ¹.
Mogen ze u toch tot vreugd zijn in uw rouw,
Tot heilig heugen in verlaten smart.'

1 De kleuren van het Joodsche Volk.

O, dank, dank Makker, die met heilge kleuren
De doffe droefheid van mijn rouw verblijdt,
Mijn hart heft zich uit zijn geslagen treuren.

Leg uw hand in mijn handen: als gij morgen,
Trots van Israël, viert den Heiligen Tijd,
Zal één met u, mijn hart vrij zijn van zorgen.

Aan Juda Elisa V...

Hier vindt men nog de vroomheid en den vrede,
Die voor geen weelde en voor geen wellust wijkt,
Hier wordt de Leer met liefde nog beleden,
En voelt elk hart door zijn schat zich verrijkt.

Elk met eigen Daad, elk met eigen Droomen
Voelt zich toch meest een kind van het Gezin.
Hier eert men graag de goeden en de vromen,
En laat geen hemelsch heil voor aardsch gewin.

Ik kwam als vreemde en als vertrouwde vrienden
Was elk vol zorg voor den bezorgden gast.
Met meer liefde dan mijn schoonst Lied verdiende
Heeft oud en jong mijn bevend hart verrast.

Een kring van kinderen in haat en hopen
Vast gesloten om Moeder en om Vader
Deed zich voor mij met gulle vriendschap open
En bracht mijn hart tot vrede en vroomheid nader.

En als een kind in het huis van zijn moeder
Was ik en 't hart vergat zijn gretig leed.
Hartstochtelijk hater, verbeten woeder
Hield ik van haat noch van 't wild woeden weet.

Ik was een Knaap, o, kon ik wederkomen
Vroom en gelukkig als een zingend kind,
Dat iedren dag, schooner dan in zijn Droomen
Volle vervulling van zijn vreugden vindt.

Jeugd en vreugden: ik heb alles verloren,
Voor weelde en winst verliet ik Volk en Leer,
Mijn hart kan nooit een vreemd volk toebehooren,
En 't eigen Volk? Ik schond zijn liefde en eer.

Alles verloren? Neen, alles herwonnen,
Want al mijn vreugd herleef ik in uw vreugd.
Tot tucht getemd, tot zekerheid bezonnen,
Herleef ik, Man, een schooner sterker jeugd.

Allen mij lief, maar liefste toch van allen
Juda Elisa, vrome trouwe vriend,
Gij bracht mijn hart, tot wildernis vervallen,
Schat van liefde, meer dan ik heb verdiend.

Avond: een klaar wonder van innigheid
Bloeit de teedre weelde van uw gezin,
Oudren-vreugd en jongren-aanminningheid,
Alles stemt stoorloos in één vrome min.

Daarbuiten woelt de weelde van de stad,
Zijn heesche driften, zijne scherpe zeerten,
Hier veilig voor verlangens en begeerten,
Vindt elk hart in elk ander hart zijn schat.

Dit is het wonder van liefde en verblijden,
Te meer gij geeft, te voller blijft gij rijk,
Na luide vreugden en dofsnikkend lijden
Vind ik in uw gezin mijn kalme wijk.

Niet waar schat van goudweelde wordt gewonnen,
Vermeedert zich van ons trotsch Volk de kracht,
Waar men belijdt zoo zuiver en bezonnen
Als gij belijdt, daar winnen wij aan macht.

Juda: Held der twaalf gezegende zonen
Wier Toekomst de stervende Vader zag:
Zijn Heil? dat Vorsten, die Dichters zijn, tronen
Te Zion, toen 't Land onderworpen lag.

Uw naam: zijn naam: wees een dier sterke Helden
Wier Daad het Volk redde van ramp en nood,
Als overmacht van heerschers ons beknelde
En anders niet dan wanhoop overschoot.

Elisa: de Profeet, die harttrouw diende,
En met den Meester ging tot voor den Dood.
Zijn loon? Hij werd gelijk de Meester ziende,
Voerder van zijn Volk uit nauwten van nood.

Uw naam, zijn naam: wees van ons Volk een voerder,
Schoon in zijn Droom, machtig in kloeke Daad,
Dat geen hater en geen listig beloerder,
Gelijk Amalek onze tocht weerstaat.

Juda Elisa: mijn lot is gevallen
Beklaag mij niet: elk hart draagt eigen leed.
Wees trouwer dan ik, trouwste Vriend dier allen
Wier teedre troost mijn hart geen dag vergeet.

Aan Leo V...

Op Zijnen Bar-Mitswo-Dag ¹

Uw Vader spreekt: ‘Geloofd zij God, die mij
Van de schuldplicht voor dezen heeft bevrijd’.
Mijn Makker: Heil: ten eerste maal treedt gij
Voor de Wet die ons leven eeuwig wijdt.

God heeft gegeven, ons Volk heeft genomen
Zijn Wet, zoo willig, als niet één volk deed.
Elk Knaap, die Man wordt, komt met heilig schromen
Voor de eerste maal tot zijn ontvangst gereed.

1 Bar-Mitswo = Zoon des Gebods = Kerkelijke Meerderjarigheid.

Met de Wet zult gij 't leven zelf ontvangen
Wijl onze Wet des Volks leven zelf is.
Tem voor zijn tucht uw daden, uw verlangen,
Want geen gulle schat vergoedt zijn gemis.

Ten eerste maal een man in plicht en rechten
Spreekt gij de zegebede voor de Leer,
Heden leest men de Wet, voor hen, die hechtten
Hun volste leven aan God en zijn Eer.¹

Geen dadenrijk verhaal, enkel geboden,
Maar wat is zonder gebod rijkste daad?
Elk, die zalig dient, is van Gods genooden,
En vindt bij Feest en Offer 's harten baat.

Zoon des gebods; vind in uw dienen vreugd,
Wetend, dat hij, die vroom dient, eeuwig heerscht,
Geniet gulhartig het goed van uw jeugd,
Achtend Vaders Leer. Moeders maning 't eerst.

1 Leviticus 21: 25.

Slechts aan de Wet gebonden blijft gij vrij,
Wie bandeloos verdwaalt, wordt wreed gebonden
Door de overmacht van hartbrekende zonden,
Zijn hart buigt gedwee voor hun heerschappij.

Uw hart buige niet: blijf in vroomheid trotsch,
Blijf dienend heerscher over uwe daden,
Houd als hartschat de wij-geboden Gods,
In deernis trouw, in overvloed beraden.

Zoon des Gebods: een kind onzer geboden
Was ik als gij met mijn dertiende jaar,
Hoe vroom waren toen al mijns harten nooden,
Hoe bloeiden toen mijn dagen mild en klaar.

Maar van de Wet heb ik mijn ziel ontbonden,
En dacht in overmoed mij zalig-vrij,
Zoo werd ik slaaf van hartbrekende zonden,
Mijn hart boog gedwee voor hun heerschappij.

Uw hart buige niet, blijf in vroomheid trotsch,
Geniet gulhartig het goed van uw jeugd,
Maar wees als heden, een zoon des Gebods,
Niet minder trouw in deernis dan in vreugd.

Uw Vader spreekt: 'Geloof zij God, die mij
Van de schuldplicht van dezen heeft bevrijd'.
Wat is mijn bede? Ik was een Knaap als gij....
God geve, dat gij mijne wegen mijdt.

Zeventien Tammoez

(Verjaardag van Jaap V.)

Wreede dag, toen het beleg werd geslagen
Om de teedre weelde van onze stad,
Na nijpend leed van één-en-twintig dagen
Raasde ros vuur tempel en tuinen plat.

Dit is de dag, dien wij boetend gedenken,
Ieder heet jaar met honger en met dorst
Omdat ons Volk, beroofd van wet en vorst,
Na twintig eeuw nog steeds de volken krenken.

Dien wreeden vastendag werdt gij geboren
En ieder jaar zijt gij vreugd in de rouw
Die man aan man van ons Volk 't hart verbijt.

Maar nog is 't Volk der volken niet verloren
Zoolang zonen als gij vroom en getrouw
Dienen met 's harten kloekste heiligheid.

**Aan de Nederlandsche Zionistische
Studentenorganisatie**

Aan de Nederlandsche Zionistische Studentenorganisatie

(Bij het eerste lustrum)

Vijf jaren voeren voort, sinds van ons Volk 't uitlandig lijd
U sterk te zamen bracht,
Vijf jaar van trots en trouw, van hoop en van hartstochtlijk strijd
Meerden uw tal en macht.

Herdenkend viert gij feest, in overmoed niet maatloos dartel,
Maar trotsch in trouw en tucht.
Want niet één oogenblik laat één hart los het wreed gemartel
Dat ons Volk lijdt of ducht.

Maar óók: geen oogenblik laat één hart los het strijdbaar hopen-
Op keer van wreede kans.
Ons Land ligt open, al de wegen naar 't Land liggen open,
Die vluchtten keeren thans.

Want lijdend dierven wij, en werd duldloos het dulden, vluchtend
Zochten wij beter oord,
Maar waar ons 't leed ook liet, leven wij toch verdrukt en duchtend
Steeds rauwte en roof en moord.

Toch niet één oogenblik laat één hart los het strijdend hopen
Naar eigen heerschappij.
Ons Land bloeit open, al de wegen naar 't Land liggen open
Voor één Volk trotsch en vrij.

Wij dulden veel, maar nooit, nooit, zal één volk van ons Volk dulden
Wat elk ons lijden deed,
Maar óók, nooit zullen wij, die twintig eeuwen ban vervulden
Weer dragen dit rauw leed.

Want als één volk opnieuw ontwijdt de weelde van onze erven
En schendt ons vrij bestaan,
Zal liever nog de laatste man in de laatste schans sterven
Dan weer in banschap gaan.

Zij laken ons als laf, die vast in tal en kracht ons kwelden
Met gemeene overmacht.
Maar geen terger telt ooit het tal van onze trotsche helden
Wreedaardig omgebracht.

Hoe kunnen wij, die trotsch eens heerschten, nu nog needrig dienen,
In 't beste land, toch vreemd?
Wij herstichten onze Sterkte uit zoutgeploegde ruïnen, ¹
Wij keeren belt tot beemd.

Toen het Romeinsche rot keerde Stad tot steen, beemd tot belten
Verbeten van wreed zout,
Kon één toen hopen, dat ons Volk vervolgd met wreedste felte
Ooit weer kwam tot behoud?

1 De Romeinen ploegden het land met zout, ten teeken, dat het nimmer zou mogen worden bebouwd.

Kon één toen hopen, maar kan thans één hart het hopen laten
Op keer naar 't oude Land?
Vergeten zijn al rampen voor één almachtige bate:
Herstel van Stad en stand.

Vijf jaren voeren voort, en ieder jaar vindt trouwer, vaster
Der makkers machtig heer.
Hoe menig machtloos zoeker en hoe menig tuchtloos taster
Keerde tot zijn plicht weer.

Ik was der zwervers één, dier tarters, geen wiens tuchtloos tergen
Zijn volk zóó heeft gesmaad,
Maar óók: niet één wien wroeging nacht en dag zóó fel komt vergen
Tot keer naar beter baat.

Zóó kom ik tot uw feest, wel met heugnis van leed beladen
Maar óók met levend lied,
En 'k weet zóó goed, gij telt uit dank voor 't lied mijn duistre daden,
Mijn tuchtloos tarten niet.

O, Jeugd van ons oud Volk, uw jeugd doet zijn ouderdom bloeien
Tot ongeweten pracht,
Wij herwinnen ons land, waar mild weer melk en honing vloeien
En 't veld zijn Volk verwacht.

O, Jeugd van ons oud Volk, geen volk is oud, dat nog zóó heerlijk
Zóó strijdend zijn Jeugd vindt,
En sloeg menig wreed lot door onze rangen wild en deerlijk
Uw sterke jeugd herwint.

Vijf jaren voeren voort. Die uw Bond stichtten, werden ouder
Maar hoop houdt harten jong,
En jongren voegden zich tot strijden vaster en vertrouwer,
Daar nood tot daden drong.

Wat brachten mij vijf jaar? Verlies van wat ik het meest achtte,
Maar winst van vaste zang.
En geen lied is mijn hart zóó lief als 't lied van trouw verwachten
Van keer uit drift en drang.

Ik, die uw smader was, hoe werd ik hartverheugd een Dichter
Wiens lied uw daden meet,
Uw strijd looft en wiens zang begroete juichend eens den Stichter
Van 't nieuw Rijk na 't oud leed.

Vijf jaren brachten u ruim winst, mochten vijf verdre jaren
Het eind zien van uw Bond.
Daar ons Volk, eens verloren in werveling van gevaren
Zijn veilig Land hervond.

Gij streeft getrouw, mocht ge eens vreedzaam in eigen Stad en erven
Herdenken uwen strijd.
Als geen man, die graag keert, meer onder vreemden heeft te zwerven
Benard door nood en nijd.

En als gij keert, ik weet, dat gij den Dichter zult gedenken
Van menig strijdbaar lied.
O, Jeugd van mijn trotsch Volk, veracht tusschen uw feestgeschenken
Dit lied, mijn gave niet.

Aan de Zionistische Studenten ¹

Ik, Dichter van mijn Volk, Dichter van schoonheid en van jeugd
Voel diepverblijd mijn hart,
Dat ik van wroeging en van vreugd
Van smaad en van smart,

Mijn liedren lezen mag voor U, Jongren, die toegewijd
Met woord en kloeke daad,
Voor ons Volk streeft naar nieuwen Tijd
En een sterken staat.

¹ Na lezing mijner Liederen op 21 October 1912.

Gij wilt ons Volk weer vrij, zijn land vrij, wat heb ik gewild
Voor land en volk ten goede?
Mijn macht, mijn moed heb ik verspild
Snel als water spoedde.

Geen dag, dat ik niet schond het Heilig Woord met daad en lach
Geen Wet, niet blij gekrenkt,
En nu: geen daad, die 't hart niet dag
En nacht wreed gedenkt.

Maar 't is het wonder van de vreugd en 't wonder van de smart,
Zij worden in het lied
Tot schoonheid en het zingend hart
Voelt zijn smarten niet.

Zoo wordt het mij nog vreugd, dat ik mijn lied van scherpe spijt,
Dwaling, wroeging, berouw,
Mag lezen voor U, die saam zijt.
Krachtig en getrouw.

Maar kan ik gaan tot U, met last van weelde en lust beladen,
Op speelsche zonden ras?
Ik weet, wat elk van mijne daden
En mijn woorden was.

Gij vraagt, en 't lokt mij zoo gast te midden van U te komen,
O, trouwe en kloeke jeugd.
Welaan, ik laat mijn schaamvol schromen
Dan voor deze vreugd.

Gij vraagt. En 't wederwoord: 'Ik kom, ik kom en U meer vreugde
Dan mij doet mijn komst niet.
Dank, dank, dat uwen harten heugde
Mijn droef hartenlied'.

En gaande langs den dorren weg van mijn verlaten dag
Genoot ik reeds de vreugd
Dat ik, een smader, keeren mag
Tot uw trouwe jeugd.

Geen, die zoo ver als ik van zijn Volk is gedwaald, maar geen
Die zoo bezinnend keert,
Geen, dien zoo wroeging en geweent
Dag en nacht verteert.

Maar 't rustloos-wroegend leed wordt voor deez' vrome vreugd vergeten
Weer valt mij 't leven licht,
O nimmer nog heb ik geweten
Zoo zoet mijne plicht,

Dichter te zijn van ons trotsch Volk, dat niet één volk ter aarde
Gelijkt in kracht en leed,
Worde mijn lied eer zonder waarde
Dan ik U vergeet.

En 's avonds door de stad ging ik tot U, waar 't ijl gewoel
Warrelt langs gracht en baan
Waar moede zoekers zonder doel
De duizenden gaan.

Ik was der duizend een in dwalen, geen wiens gul begeeren
Zoo gretig greep en won,
Maar geen, die zoo vermoeid zijn keeren
Van vreugd weg begon.

Want blij betrad ik daaglijks vroeg de strakgespannen ronde
Die vreugd aan vreugden bindt,
Totdat het hart, verzaad van zonden
Walg in vreugde vindt.

Tot om iedere vreugd berouw komt en genaadloos wroegen
Martelt mijn snel hart nu
En toch: tot rust wordt 's harten zwoegen
Te midden van U.

Ik las mijn nieuw lied, hoe velen heeft mijn oud lied gebonden,
Aan nacht- en ochtendmaal,
Ik zong het zoet der schuwste zonden
In de teerste taal.

Maar ik verbrak mijn ban, nu bindt mijn nieuw lied van belijding
De jeugd van 't verjongd Volk
Uw hoop, uw haten, uw verblijding
Is mijn lied een tolk.

Want mijn lied zingt voor U, wat elk steeds wreed voelt in elk land,
Gij proeft van mijne zang
Het zachte zoet en wat haat brandt
Verbitterd en wrang.

Het schoon van den Sabbath, als mijn moeder het Heilig Licht
Vroom in ons huis ontstak
En van het brood wetlijk gewicht
Ten brandoffer brak.

Het schoon van 't Loofhuttenfeest en nog schooner 't Feest der Wet,
Bloemen en Oogstgetij,
Van 't Paaschfeest toen wij zijn gered
Uit de Slavernij.

En mijn lied schreide leed, want wie heeft als ons Volk geleden
In ieder haatlijk land?
Wiens velden zijn zoo wreed vertreden
Zoo bar afgebrand?

Wiens bloed heeft zoo mild gevloeid, als ware ons bloed waardloos water,
Wiens macht werd zoo vermoord?
Welk volk drijft dus honer en hater
Zonder pooze voort?

Zegt niet: 'In Holland zijn wij veilig' want het leed der broeders
Is elks leed in elk land.
En oovral dreigt van wreede woeders
De tuchtlooze hand.

En dreigt de woede niet, dan speelt en tart de smalle spot
Hoont het volk met zijn lach
Dat in ieder land vreest zijn lot,
Elken naakten dag.

Wat is zonder land een volk waard? En zonder 't Volk ons Land,
Dat eenmaal schatten droeg
Van den Libanon tot het strand
Voor volken genoeg?

Wien dreef het haten zoo? Toch, waar wij zwierven is gebleven
Hoop op krachtige keer
Die ons plundrend hebben gedreven
Verdrijven wij weer.

Zoo zong mijn lied uw haat, uw hopen, uw hartstochtlijk strijden,
Naar vrijheid van ons land,
Geschopt, geslagen, wreed gescheiden,
Houden wij weer stand.

Een kracht streeft door ons Volk, wie zal onze kracht dan verbreken
Met macht van daad of woord?
Wij die verdreven, duldend weken
Drijven haters voort.

Die zwierven, keeren juichend van de vier verre gestaden
Der aarde naar hun Stad
En Land langs meer verspreide paden
Dan ooit een volk mat.

Zal ik die zegen zien? Zal ik nog eens met blijde stem
Vrij van pijnsnerpend zeer
In 't vorstlijk-vrij Jeruzalem
Bezingen die keer?

Ik smaadde, O, Gij blijft trouw, dient nederig, dan heerschen wij
Hersteld in onzen stand
Van het duldeloos dulden vrij
Sterk in Stad en Land.

Op de Bloemendagen van het Joodsch-Nationaal-Fonds

Het Joodsch Nationaal Fonds

(Bij zijn tienjarig bestaan)

I

O, Feest van bloemen in den zoeten zomer
Wanneer het veldvolk blij zijn offervracht
Van gave garven in den Tempel bracht
Na zeven weken werken van den Omer.

O, Feest der Wet, die machtloos niet meer heerscht,
Want onder vreemde wet gaan wij gebogen,
Gehoond, gehaat, geduld met mededoogen;
Eens waren wij der eerste volken 't eerst.

Kunnen wij feesten vieren, zóó gebannen,
Gebreukt, gebrand in ieder vreemd gebied?
Wij tellen de Omer, maar wij tellen niet
Ons tal van helden en gevallen mannen.

Schaduw van smart bedroeft al onze dagen.
Beter dan feest is bede en dof geklag;
Want voor mijn volk, nooit zeker van zijn dag
Valt niets zoo zwaar als heugenis te dragen

Dier weidsche dagen toen de stadsmuur machtig
Rondom de pracht van tuin en tempel stond,
Geen volk ons veld vertrad en steden schond,
Toen de eigen Wet ons vroom maakte en volkrachtig.

Leed is elk feest, en toch, toch, doet het hopen
Het vast herstel van stad en heerschappij
Die slaven werden worden weder vrij,
't Oud Land ligt voor zijn nieuwe Zonen open.

Nu lijkt het droom, dat daar weer kostbaar koren
Rijpt onder zon en zwelt van zoeten wind,
Nu lijkt het droom, dat een volk weer begint
Trek naar zijn land, twintig eeuwen verloren.

En 't lijkt een droom: de Tempel weer herbouwd,
De bronnen levend, huis en stad hersteld,
Geurend de gaarden, vruchtbaar 't golvend veld
En 't Volk door eigen macht veilig-vertrouwd.

Maar 't is geen droom: als een trotsch volk het wil.
Wie zal zijn land in vreemde handen houden,
Laat braak de velden die we eenmaal bebouwden
En onze steden dood en dorplijk stil?

Zij haten en honen ons, alle smaders,
Dat wij vaderlandloos maar staan naar geld.
Geeft 't uwe goed; wij koopen veld voor veld
En stad voor stad het land van onze Vaders.

Wij zijn niet needrig meer; maar houden trotsch
Het hoofd tegen ieder volk opgeheven.
Ik, een Dichter, vraag u: 'Waar is gebleven
Een volk zoo groot onder onheil des Lots.'

En dus in trots vieren wij weer het Feest
Van Wetgeving, Oogstoffers, Tempelbloemen,
Vast vertrouwend, dat men ons weer zal roemen
Machtiger dan wij vroeger zijn geweest.

Maar feestvierend, gedenk de makkers mild
Die stad voor stad, veld voor veld, ons Land koopen,
Zeg niet: 'eens Dichters droom, een hooploos hopen'.
Het is geen Droom als gij de Daad maar wilt.

1912.

Het Joodsch Nationaal Fonds**II**

O, nadert weer de Dag, dat de zomerzon op zijn hoogst
Zijn hemelwegen wendt,
En schat van bloemen, vrucht van oogst,
Lachend naar ons zendt?

Waar draagt één veld zijn dracht, zóó zwaar als het minste onzer landen
Eenmaal zijn zegen droeg,
Voor wild geweld stad en veld brandde
En ons volk verjoeg.

Uit eigen stad en staat, eens heerschend, nu dienend zijn mindren,
Met hoon en haat geloond
Beroofd van huis en have en kindren
Voor geen schimp verschoond?

Waar was één volk zoo rijk, waar is één volk zoo deerlijk dervend,
Dat elk volk haat en slaat,
Hier dom geduld, daar zwoegend zwervend
Zonder stad en staat?

Hoe kunnen wij dan nog hoop en heugnis van feesten houden,
Bedreigd met breuk en brand?
Omdat wij steeds op keer vertrouwden
Naar ons eigen land.

Hoe kunnen wij gesmaad, gesmaldeeld, en beroofd verdreven
Nog houden tucht en trots?
Omdat hopen ons is gebleven
Op een keer des Lots.

Tusschen vreemden elk jaar bij 't zalig naken van den zomer
Als vrucht zich zoetend zet,
Vieren wij 't einde van den Omer
En het Feest der Wet.

Dan zwelt de zoele lucht en rijpen rijk der vruchten vrachten
Tot oogst in gouw en gaard,
De Dagen heerschen en de nachten
Zijn als dag verklaard.

O, Zomer van het Jaar: welk Jaar brengt voor mijn volk weer Zomer,
En vrucht van 't eigen veld
Van rogge en haver rijken Omer
Tarwe, garst en spelt? ¹

Zomer luwt door de lucht, Zomer komt door ons hart gevaren,
Breekt nu de barre ban
Dat een volk na twee duizend jaren
Huiswaarts keeren kan?

1 De vijf graansoorten van het Heilige Land.

O, Zomer van dit jaar, breng Zomer voor mijn Volk, brengt Zomer
Voor 't Lied, mijns harten baat,
Een Dichter was ik en een Droomer.
Maar mijn droom wordt Daad.

Mijn Droom? Ons volk vertrouwd en veilig voor verraadlijk zwerven
In eigen stad en veld.
Hun Daad? Zij koopen stad en erven
Voor ons eerlijk geld.

Een gouden munt? Een Maat wordt ruimer weer ons erf gemeten,
Vaster wordt onze macht.
Die machtloos twintig eeuwen sleten
Winnen wil en kracht.

Die leeg vluchtend hun land verlieten en het duldend dierven,
Willen het dulden niet.
Zij willen, die machteloos zwierven.
Macht in 't oud gebied.

En heden, bloemen zendt men u van heilig wit en blauw ¹
Geef dan gul van uw geld,
Wij koopen weer der oudren gouw,
Herbouwen ons veld.

O, blijde bloemendag, bloemen van wit en blauw gebonden
Met band van wit en blauw,
Na twintig eeuwen wordt gevonden
't Volk zijn Land nog trouw.

Mijn blijde bloemendag, die vreugd brengt in mijn droeve woning
En maakt tot Daad mijn Droom:
Ons Land wacht ons vol melk en honing
Tusschen strand en Stroom. ¹

Wij breken onze ban: na twintig eeuw nog twintig jaren
Dan waait wit en lichtblauw
De vlag der vrijgezworven scharen,
Over de eigen gouw.

1 Kleuren van de Joodsche vlag.

1 De Jordaan.

Wij breken onze ban: wij hebben reeds de ban verbroken,
Wij willen naar ons Land,
Een Volk van stad en staat verstoken
Herstelt weer zijn stand.

1913.

Het Joodsch Nationaal Fonds**III**

Gewijde Bloemendag, die boven allen zomerluister
Zóó zalig-lachend schijnt
En voor wiens heugenis des wreedden winters ijzig duister
Licht-betooverd verdwijnt,

Hoe kan één Dag zóó schoon zijn, dat een gansch zomergetijde
Rijker schijnt door zijn pracht?
Zóó schoon, dat zijn heugnis een vollen winter kan verblijden
En zijn wreedheid verzacht?

Hoe kan de vreugd van een enklen Dag zooveel blijdschap wekken
Uit wreed-wroegend verdriet?
Hoe kan één Dag zóó schoon, zóó sterk zijn, dat zijn prachten strekken
Voor menig juichend lied?

Omdat dien éénen Dag de ramspoed van roemlooze jaren
Keert tot bloeiende daad,
Wij binden bloemen hier, opdat anderen ginds vergaren
Een oogst van rijker zaad.

Omdat dien éénen Dag ons hart veiliger en geruster
En kans èn keer gedenkt
Omdat de Bloemendag ons sterker maakt, trouwer, bewuster,
Hoe vaak geknauwd, gekrenkt.

En omdat deze Dag zóó schoon, zóó sterk is, zijn mijn zangen
Schoon en sterk hem gewijd,
Liever is mij dit Lied, dan al mijn liedren van verlangen,
Van vreugd en heerlijkheid.

O, liever dan te zijn de zanger van onzegbre vreugd,
En zonden wonderzoet,
Ben ik de zanger van mijn Volk, dat meer ellenden heugt
Dan één ander volk doet.

Toen men ten eersten maal het Bloemenfeest in Holland vierde
Hoe was het aantal min
Van hen, die hartverheugd hun huizen met de bloemen sierden,
En gunden gul gewin.

Hoe was hun tal toen klein, en zwak viel de eerste van mijn zangen
Den Bloemendag gewijd,
Maar 't kloek vertrouwen won, vaste wil en drijvend verlangen
Versterkten onzen strijd.

Ieder volgend jaar vond meerder makkers, die bloemen binden,
Meer koopers in de Stad,
Verslinkend valt het tal der machtloozen en dofgezinden
Wier hart geen hoop meer had.

En ieder volgend jaar vinde meer makkers dan elk vorig,
Te vaster ons verband,
Trouwer, trotscher ons hart, minder duldzaam en onderhoorig
In ieder haatlijk land.

En worden niet elk jaar mijn liederen schooner en sterker,
Op mijn hart valt de schuld,
Dat ik een ijdel dwaler en een spelbeminnend werker
Mijn taak slecht heb vervuld.

Want naar de schoonheid van uw strijd en naar uw trots gemeten,
Hoe schoon moest mijn Lied zijn?
En hoe vaak valt het zwak, hoe vaak heb ik mijn plicht vergeten
Bij spel en spot en wijn.

Maar thans: met hoeveel vreugd bind ik als witte en blauwe bloemen,
Hartenwoorden tot Lied,
Daden, die mijn liedren liever dan uw goed strijden roemen,
Kent mijn verlangen niet.

Moge dan ieder jaar hen sterker dan elk vorig vinden,
Lossen van vreemd verband,
Die bloemen koopen en die witte en blauwe bloemen binden
Voor de aankoop van ons Land.

Totdat één jaar uw strijd gestreden vindt en overbodig
Vervalt de Bloemendag.
Want geen die keeren wil heeft dan nog dervend dulden noodig
Onder elk vreemd gezag.

Keer ik met u zingend? Of zal nog slechts uw trouw gedenken
Den Dichter van dit Lied;
Stijg, stijg, mijn Zang, hun Daad vervult uw Droom, dat geen durft krenken
Ons Recht in ons gebied.

1914.

Op den Bloemendag van het Joodsch Nationaal Fonds

Hoe menig maal in menig jaar
Hebben wij dezen dag herdacht
Wanneer de zomer zoet en zwaar
Van bloemen was en vruchtenvrucht.

Hoe menig jaar, maar dit getij
Is vol en zwaar van wild geweld,
Elk volk lijdt in zijn land, maar wij
Worden in ieder land gekweld.

Geen feest voor ons ooit zonder rouw,
Thans valt de rouw voor feest te zwaar,
Wij vierden dezen dag getrouw
In den zomer van menig jaar.

Maar dit jaar? Neen, wij vieren niet
Een zomerpracht met bloemenpracht,
Geweld, dat geen volk rustig liet,
Heeft ons te zeere nood gebracht.

Want duizenden zijn uitgedreven
Langs wegen dras van dampend bloed,
Al redden zij 't gejaagde leven,
Zij redden niets wat leven doet.

Wij staan verdeeld in vele legers,
Wij lijden 't meest, geacht het minst,
Wie wijkers zijn en wie de zegers,
Geen vrede geeft ons rust noch winst.

En 't eigen land? Romeinsche benden
Verdreven ons uit veld en stad.
Na twintig eeuw: de volken schenden
Wat hartentrouw herwonnen had.

Geen feest valt voor ons zonder rouw,
Thans valt voor feest de rouw te zwaar.
Toch vieren wij met vaste trouw
Den bloemendag bij 't stijgend jaar.

Een boom bloeit als een weidsche bloem
Een duizendroos in zonnegloei,
De lente breekt zich uit den doem
Des winters tot een nieuwe bloei.

Het leven bloeit uit nood en dood
Uit slag en strijd wint een volk kracht,
Keeren wij zoo door drift en nood
Tot eigen staat, tot volle pracht?

Dit jaar? Neen, nog vieren wij niet
Een zomerpracht met bloemenpracht
Geweld, dat geen volk rustig liet
Heeft ons te zeere nood gebracht.

Toch kom ik met een hoopvol lied
Mijn Volk op dezen bloemendag,
Brenge leed, dat geen volk lijdzaam ziet
Ons volk zijn heil uit nood en slag?

1915.

De Joodsche Tentoonstelling

De Joodsche Tentoonstelling ¹

Hollandsche vrienden toonen hier een schat
Van kunstvol werk uit het ver Vaderland,
Menig Joodsche jongen met vaste hand
En kloppend hart maakte in de heilge Stad
Op de school van Betsalel 't schoon gereed,
Roem van zijn Volk, krachtig na de eeuwen Leed:
Dundradig zilver en goudachtig koper
Met wit metaal geslagen en gedreven,
Goudwerk en een zevenkleurige looper
Met bonte weelde van bloemen beweven,
Etsen en prenten en tempeltapijten,
Die nu geen voeten van Levieten slijten,

1 In Rotterdam, Amsterdam en Den Haag in November en December. Tentoongesteld waren cultuurproducten en kunstnijverheidswerken.

Omdat ieder volk ons Volk overwon.
Sierlijk snijwerk uit het heilige hout
Van de cederen, die den Libanon
Bestijgen met een koel, weelderig woud.
Witte wijn, lichtgele wijn, zoete amandlen,
Die mannen bouwen en vrouwen verhandlen
Naar stadsmarkten gaand met volle hoofdkorven,
Het Volk herleeft. Het heeft weder verworven
Zijn eigen erven, veilig en vertrouwd.
Zie: honing helder als doorzichtig goud,
Zoet en louter, die luwe zomerzon
Deed rijpen in bloemen. Uit diepe kelk
Brachten zware bijen buit in hun woning.
Ons Land geeft honing als water de bron.
Want in 't Boek van Beloften stond geschreven:
'Gij zijt mijn volk, mijn Vriend, ik zal u geven
Een land, dat overloopt van volle melk,
Schatrijk aan druiven en aan milden honing,
Over volken zult gij heerschen als Koning,
Der Koningen voor wiens wil buigt een elk'.
Maar in het Boek van de Vervloeking stond:
'Hemel en Aarde roep ik tot Getuigen
Wanneer gij niet voor mijne wet wilt buigen,

En voor mijn wil; wanneer gij niet zult luistren
Naar mijn woord zal ik u raakslaan met wond
Op wond, die brandt. Ik zal mijn pracht verduistren,
Die door woestijn u veilig heeft geleid
Naar een godlijk land. In koortsenden Nacht
Zult ge angstiglijk verlangen naar den Dag
En des daags naar den stillen avondtijd,
Volken zullen u slaan met mindre macht,
Uw heilloos hart wonden met spot en lach
Tot het gebroken smart en schuld belijdt.
Wij kozen vloek. Vonden 't onveilig zwerven
Door nacht van leed, buiten Gods heilge gunst,
Verslagen en verdreven van onze erven.
Maar nu herleeft Joodsche gewijde kunst
In mijn hart van smart en schaamte vervuld,
En in het hart van zoovelen, die derven
't Eigen land. Is nu geboet onze schuld,
Zal ik een moede, een zwerver, nog beleven
Het herstel van ons Recht, heilig, verheven?

Maar neen, maar neen. Mijn stootend hart is zwak.
Ik ben een zwerver, wien 't snel hart verbrak

Niet door smarten, maar door teedere vreugd.
Er is geen genot, dat mijn hart niet heugt,
Waar mijne ziel zich niet verblijd om schaamt,
Heilloos lijdend door vreugden fel-befaamd.
Verdrevenen en verslagenen, hoort
Van mijn hartelied het gebroken woord.
Ik was een Joodsche jongen, ik verdwaalde
Door lusten misleid en op vreugden fel,
Als water was mijn overijling snel
Die naar diepten van duistre Vreugden daalde.
En nu: schaamte verbrandt mijn bleeke wangen.
(In de jaren van mijn verloren jeugd
Bloeyden zij met bos van vriendschap en vreugd),
Mijn hart is ziek. Mijn hopeloos verlangen
Is naar één dronk uit koortskoelende wel
Heemlendiep, helder van Gods heilge Gunst.
Kon ik met mijne moede voeten gaan
Om Rust naar ons land achter de Jordaan.
Er is geen Vriend, die mijn Hart meer troost geeft,
Geen zomer, geen verfijnde wijn, geen kunst.
Ik weet zoo goed, hoe snel ik heb geleefd
En ik weet, dat ik daaraan sterven zal,
Dat mijne ziel in het Gehinnom-dal

Onsterflijk brandt in vuren purper-fel.
Maar om de wil van mijn belijdend lied,
Om de wil van 't Godgewijd woordenspel,
Vrienden: begraaf mij tusschen vreemden niet.
Maar waar het water aan de hooge helling
Bij kleine stad mijner jeugd, langs de dijk
Woelende spoelt en in de diepe delling
Het gras vochtig bloeit aan veldbloemen rijk,
Leg daar mijn smal en uitgeleden lijk.
In 't eind van Mei bloeit er een witte doren
Als offers geurend in de hooge heg
En in de winter ligt gewijde sneeuw
Over hoeven, huizen en den veldweg.
Leg mij daar neer. Wellicht zal ik in de Eeuw
Van Verlossing ook de Bazuinen hooren.
Om de wil van 't belijdend hartelied,
Vrienden: begraaf mij tusschen vreemden niet.
Want na meer vreugde dan ooit heeft doorstaan
Eén man en na meer brekend harteleed
Verlang ik niets dan in een wit Joodsch kleed
Te liggen waar Dooden van mijn Volk rusten gaan.

Tot de Volken

Tot de Volken

Een Dichter spreekt voor zijn Volk: smekelingen
Vragen wij niet genade uit zwakke handen
Na twintig eeuwen van vernederingen
Spreekt nog onze stem trots tot alle landen.
Omdat ons Recht is: die de Steden stichtten
Zóó schoon, zóó sterk, als geen stad toen of later
Die graan uit zand wekten, uit rotsen water
En slechts voor macht, waarvoor geen volk stond, zwichtten,
Hun is het Recht, te keeren tot hun steden,
Hun is het Recht, te keeren tot hun velden,
Voor toekomst schooner dan hun schoonst verleden,
Elk man strijdbaar als de onvergeten helden.
Wij smeken niet, want hoe kan mijn Volk smeken,
Dat heerschte over strijdvolken zonder tal?
Kwam Romeinsche overmacht onze macht breken,
Bracht ons Land tot puin, onze Stad tot val.

Wij dienden twintig eeuwen, maar wij heerschten
Dienend, menigmaal door ons kloek verstand,
Geknauwd, geknecht, zijn wij der meesters eersten
In handelssteden en in vruchtbaar land.
Wij smeken niet, ware ons Recht uw genade
Om wedergeve van ons Heilig Land,
Wij strijden kloekbewust en onze Daden
Maken ons Recht tot macht, spijt wederstand.
Wat geeft waarde aan een volk? Niet maatloos werven
Weelde en winsten van goudschat ongeteld,
Maar eigen kunst, eigen vlijt, eigen erven
Macht van eigen Stad, oogst van 't eigen veld.
En wat is ons? Noch Land, noch Stad, noch zetel
Waar de eigen Vorst van vreemden vrij trots troont,
Leger noch vloot, die van vijand vermetel
De zee schuimt en de landgrenzen verschoont.
Meet onze schatten niet, waren zij maatloos, minder
Is ons Volk dan een volk schats-arm en vrij,
Een laster zijn wij menig land, een hinder
Hier gedoemd, daar geduld uit medelij.
Geen eigen Kunst: de Taal viel ons verloren
Van den dag dat ons Volk zijn Land verloor,
Ons hart kan nooit een vreemd volk toebehooren

Wij slijten vreemd bij vreemden de eeuwen door.
Van 't eigen Land door wars geweld gescheiden,
En van elk volk vervreemd in diepst gevoel,
Is wel ons leed het allerbitterst lijden,
Is keeren de eenige kans, het eenig doel.

Laat los ons Land, gij volken van het Westen
Wier aard toch nooit een Oostersch land genoeg,
Te lang liggen reeds gekeerd onze vesten,
De steden ledig, het land ongeploegd.
Het Oosten waakt: een diep gevoel begeestert
Zijn volken machtloos onder vreemde macht
Zij zien het heerschend Westen reeds bemeesterd,
Zijn vorsten tot slaven teruggebracht.
Vindt daar mijn Volk zijn taak?
Zwervers in het Westen
Wonnen wij wetenschap, maar onze ziel
Bleef Oostersch, wij verzamelen de resten
Onzer macht in 't Land waar onze macht viel.
Dan tusschen 't Westen en het Oosten wonend,
Door Macht en Recht voor overval beschut,

Niet één volk duchtend en elk volk verschoonend
Zijn wij gelijk 't Oosten en 't Westen nut.

Laat ons land los, Frankrijk, dat Keizersrijken
Van Afrika bij uw land heeft gevoegd
En nooit-verzaad de sluwe blik laat strijken,
Op 't Land, dat méér dan Keizersrijk genoeg,
Daar sticht gij scholen, niet, dat zij beschaving
En wetenschap brengen in 't verdord land,
Neen, dat uw taal, uw tucht, het volk zijn laving
Zijn krachtig heil schijnt buiten Turksch verband.
Zóó sluw, zóó sluik, waart dit stil oorlog voeren
Dat vóór den veldslag gij den slag reeds wint
En zonder slag met listen en met loeren
Het veelgeliefd Land aan uw rijken bindt.
Frankrijk, dat elke kerktucht heeft gebroken,
Dat niet week voor der kloosters rauwe roof,
Om 't Land te winnen, eeuwig ons versproken
Stelt ge in 't Oosten u schutter van 't Geloof.
Laat ons Land los. Ons streven strijdt u tegen
Onze Taal doet macht van uw taal te niet,

Want niet voor u, maar voor onze eigen zegen
Herleeft ons Volk in zijn gerecht gebied.
Laat ons Land los: Frankrijk, dat stout en stoffend
Over volken heerscht door uw heir, hun ziel
Temt met uw taal, wat waart gij, toen neerploffend
Mijn Stad in de aanfluiting van vlammen viel.
Wat was uw stad, Parijs, dat ongemeten
De weidsche weelden van zijn straten breidt,
Toen mijn Stad werd ten tweedemaal versmeten,
Mijn Volk verviel tot nood en needrigheid.
Wat was uw lied, thans zonnestralend zingend,
En vangt elk hart in zijn tedere klem
Toen David den waanzin van Saul bedwingend
Lof- en strijdlied zong voor Jeruzalem?
Wat waart gij toen? Wat zult gij dan nog wezen
Wanneer de macht van mijn Volk is hersteld,
En niet één overmacht meer heeft te vreezen
In sterke steden of in 't open veld.

Laat ons Land los: Duitschland, dat ijzerwegen
Door Babylon langs Bagdad zeewaarts baant

En 't rijke land, thans ruw beroofd, verkregen
Voor de afzet van uw volle volksvlucht waant,
Voelt uw volk tusschen andren zich beklemd,
Breek wegen uit voor uw benarde nood,
Maar laat ons dit Land, eeuwig ons bestemd,
Klein voor vreemden, voor het eigen Volk groot,
Want weet: voordat uit uw moeren en meerschen
Sterkte van uw steden en staten stond
Trok ons Volk uit Egypte op om te heerschen
Over een Land, mild als geen volk ooit vond.
Wie wist den naam van uwe stedenstichters
Toen onze Stad neerbrak in bare brand
Wat was uw roem toen de Romeinsche ontwrichters
Onze roem brachten tot machtlooze schand?
Omdat ons Volk niet één dag heeft vergeten
Zijn eeuwig Recht op het aloud gebied
(Want leed verbittert den balling zijn bete
En door zijn drank droesemt zijn wrang verdriet)
Daarom keeren wij weder en uw machten
Weren ons niet, want onzer is het Recht
Het Land ligt open, veld en wegen wachten
Het Volk, waaraan 't eeuwig is toegezegd.
Het Land ligt open, graanveld, woud en wegen,

Die menig machtig heerscher gretig ziet,
Doch niet voor u, maar voor onze eigen zegen
Herleeft ons Volk, in zijn gerecht gebied.

Laat ons Land los: Engeland, zend uw vloten
Voor koop- en kaapvaart naar elk ver gebied
Dwingt, wie gij dwingt, met uwe roofgenooten
De wil van mijn trotsch Volk bedwingt gij niet.
Ons lot was dulden vóór dat de gemeten
Van één zee slechts één van uw schepen mat
Verder zijn wij geslagen en gesmeten
Dan uwe zeilers gaan om macht en schat.
En vóór, dat uit der Tijden mistig duister
Tot heerschen zich verhief uw Trots, uw Tucht,
Brak een volk, groot als gij thans, onze luister,
Dreven duizenden, tientallen ter vlucht,
Lang was ons lot dulden, maar nimmer langer
Dan het waarlijk wil heeft één volk geduld,
Wreede volken, maak ons lot bang en banger
Te vaster onze wil en te eer vervuld.
Zend uw stoute vloten als de Romeinen,

Roof, meer dan zij, schat uit elk rijk gebied,
Gelijk hun macht zal uw almacht verdwijnen
Laat ons Land los: ons willen weert gij niet.
Vóór uw macht stond was onze macht gevallen
Maar eer dan mijn Volk zal uw volk vergaan.
Wij vluchtten tien- maar keeren duizendtallen
Geen macht zal onze Trouw, ons Recht, weerstaan.
Ons Land ligt open, graanveld, weide en wouden
Tot onze zegen, maar voor de uwe niet.
Het Volk, dat eens schatten van oogst verbouwde
Wint schooner schat in zijn gerecht gebied.

Laat ons Land los: Rusland, ruw land, wat zijt gij,
Wat waart gij? Wie, die trouw uw schande meet?
Hoe menig volk verminkt gij en versmijt gij,
Maar niet één, dat als mijn Volk van u leed,
Was elk voor ons wreed en slecht, gij waart slechter
Met rauwe roof en wreed-benepen haat,
Gij richt ons rechtloos, maar der volken Rechter.
Zal u recht richten voor elk wreed beraad.
Niet uw landvolk, dom en dof, zelf geslagen

Met broodsgebrek en huiverende nood,
Maar uw wreede regeerders, die belagen
Mijn Volk, zoo zeer belast, met ban en dood.
Der volken Rechter zal uw zaak berechten,
Geen veld zoo vruchtbaar of Hij slaat het dood,
Geen stad zoo zeker of Hij zal haar slechten,
Hij verbittert uw bronnen en uw brood,
Uw wrange mond mag bitter water drinken
Gelijk gij mijn Volk kwelt met bitterheid,
Uw blank graan zal Hij walgelijk verminken,
Gelijk gij de walg van de volken zijt.
Eens sloeg mijn God van één volk de eerstgeboornen,
Thans moog Hij alle geborenen slaan
Van uw Regeerders wier tuchteloos toornen
Machtloozen in ban en hol doet vergaan.
Eens sloeg mijn God een wreed volk met Tien Daden
Thans kwel met honderd wondren u Zijn macht,
Totdat gij valt met ieders vloek beladen
En uwe schande dekke een eeuwge Nacht.
Dan ligt uw land braak, graanveld, weide en wegen
Waar geen landman zijn moeiten beloond ziet,
Geweken is der oogsten rijke zegen
Uit de wijdden van uw wereldgebied.

Maar van de volken wendt mijn stem zich teder
Tot u, mijn Volk, hartstochtelijk bemind,
Verbreek uw ban, keer tot uw steden weder
En weet, dat gij nooit levenskracht herwint
Zoolang gij tusschen vreemde volken wonend
Met uw verstand hun overmacht nog baat
En dankbaar dient, wie fel hatend en honend
Met schimp en schennis onze besten slaat.
Zijn wij dan om te dienen uitverkoren
Die meesters van veel volken zijn geweest?
Wij hebben leger, land en taal verloren.
Viel ons verloren mede moed en geest?
Weten wij niet, dat nimmer maatloos werven
Weelde en winsten van goudschat ongeteld,
Waarde aan een volk geeft, maar slechts eigen erven,
Eigen vlijt, eigen kunst en stad en veld,
Omdat wij leger, land en taal verloren,
Zijn wij, schoon rijk, der armste volken 't minst,
Die steeds gehengen en huivrend gehooren
Al wat wij winnen is der vreemden winst.
Maar wat wij derven is ons eigen lijden
Want niet één volk deelt met ons ééne smart,
Al onze kans is keeren, al ons strijden

Streeft naar ons Land, de liefde van ons hart
Alles verloren? Neen, wat wij vervulden
Aan ban en boete brak noch moed noch geest,
Ons Volk herleeft, langer dan 't waarlijk duldde
Is nooit één volk in dienstbaarheid geweest.
Op dan geslagenen, maar trots toch strevenden
Vereenigt u van vier boeken der aard,
Ons hopen ziet dit Land vol krachtig levenden,
Ons heugen weet het meer dan een land waard.

Verstrooiing

Verstrooiing

Wij waren herders. En wij werden slaven
Van een trotsch Koning in het wreede Egypte.
Pyramiden bouwden wij, sfinxen, krypten
Doodensteden met hijgend, hongrend draven.

Maar toen: met Tien Wondren togen wij uit,
God lei de zee voor onze voeten droog.
En dreef 't snel water der Jordaan omhoog.
Een land vol melk en honing werd ons buit.

Voor veldslaven hadden wij honderd volken.
In steden en dorpen woonden wij rijk.
Rustig heerschend. Ons aantal was gelijk
Aan 't zand der zee en 't water van de wolken.

Maar met de weelde kwam het ijdel dwalen
Langs wegen, die Mozes niet heeft gekend.
Gods Gezicht donkerde, toomend gewend
Liet hij stormen van doodend onheil dalen.

Honger en pest, die de strijdbare mannen
Snel overweldigden met helle pijnen.
Uit het Westen rezen legers Romeinen,
Het land werd verwoest en het volk verbannen.

Wij werden slaven. Niet van een trotsch Koning,
Maar van honderd volken minder dan wij.
Door Leven zwervend als een woestenij
Zoo wreed, zonder land, zonder rust en woning.

Zullen wij keeren? Vriend, wat is 't verlangen,
Naar 't Vaderland, dat ik in uw hart weet,
In mijn hart voel, geen enklen dag vergeet,
Dat onbedwingbaar zingt in mijne zangen?

Zullen wij keeren? Worden wij landbouwers
Op 't eigen veld, van dit wreed zwerven vrij?
Slaafsheid draagt zwaar. Maar altijd blijven wij
Op nieuwe Toekomst de vaste vertrouwers.

Demonen

Demonen

I

De drie Ketofiem

Er zijn drie Ketofiem: in vroegen morgen
Dwaalt er één om, die in het versche brood
Zijn schaamteloze boosheid houdt verborgen.
Eet niet, want het geeft smartelijken dood,
Door jaren sleept ge eene verdorrende ellende,
Die weekt uw beenderen, uw wil verslapt,
Lusten besluipen uw hart, onbekende,
Nooit overwonnen, zinneloos, doortrapt.
Hoor, met het rijzen van iederen dag,
Schatert van Ketef de spottende lach.
Behoed uw heil, breek uw versch ochtendbrood
Wakend en biddend, doop het in uw zout
Dat gij den Ketef van uw wegen houdt,
En niet verloren valt in donkren dood.

Er is een Ketef, die begeerig dwaalt.
Zomermiddag, wanneer de zon wit straalt,
De hemel grondloos blauwt, nog schooner zomer
Droomt gij met verrukte blikken, geen licht,
Geene schaduw verschuift langs het gezicht
Der hooge hemelen, zoeter en loomer
Luwt de lucht van boomgeur en bloemengeuren.
Zie: rozen, wijntulpen, papavers kleuren...
Behoedt uw heil: de duistre Ketef dwarrelt
In 't schoonste zomertuur, een ossenhoren
Is zijn gestalte, die sidderend scharrelt,
Om de punt in uw schuldloos hart te boren.
O, hart mijn hart, de gouden amulet,
Gods letter, moge uw zwakheid wel behoeden,
Dat gij veilig blijft voor de wreede woede
Van dien Ketef en uw eeuwig heil redt.
Maar van verdervende Ketofiem drie
Is schandaligst de Ketef-Merierie.

Een bloote man, gelijk vurige vacht
Groeit van zijn lijf eene waaiende dracht

Van roode haren, waartusschen fel bloeien
Honderden oogen, hunne blikken gloeien
Door 't licht des daags en het duister van nacht.
Ieder oog heeft zijne ziekte, die treft,
Wanneer de Ketef tot eeuwige smart
Door uw schoon bekoord, naar u zijn blik heft.
En in de diepte van zijn moordend hart
Heeft hij één oog, de pupil is nachtzwart,
En daaromheen niet wit, maar bloedend rood.
Wie hij daarmee aanziet valt gillend dood,
Eeuwig verloren in gretige macht,
Die geene kracht verbreekt, geen smeekbede verzacht.

II

Het Behouden Heil

De Ketef-Jochoed-Tsohorrojiem ging ¹
 Op wreede, teedre roof uit, toen scheemring
 Met bevende wieken zich ophief en
 De loome zon moew kwam opgestegen
 Hij was van nachtvreugd vermoeid, zacht en keurig
 Traden zijn voeten, in den rug gebogen
 Zeer weinig en met moew geloken oogen
 Liep hij droomig, zijn wangen mat-kleurig
 Even verwelkend als twee bloemen treurig.
 Op zijn bloeienden weg ontmoette hij,
 Elia, die ten goede gedacht zij,
 De Profet, die hem berispende vroeg:

1 Dit is de Ketef van de vroege morgen.

‘Waarheen, verdorven Duivel, die verderft
Iedren vriend in wiens oog het uwe loech
Dat hij geen vredig werk, geen rust verwerft,
Dat zijn ziel eeuwig in het duister sterft -
Heeft uw hart van 't verderven nooit genoeg?’
De Ketef antwoordde, keurig, beleefd:
‘Mijn ziel verlangt nooit zóó naar troeble lust
Dan wanneer zij verzadigd en vermoeid
Van vreugden afkeer heeft en toch niet rust
Vóór nieuwe vreugd hare vlerken verschroeit.
Naar Jangakauf Jisroijl den Leviet
Ga ik dezen morgen, die zóó schoon bloeit,
Als ik nooit dag bloeien zag, maar hij ziet
In zijnen droom nog schooner morgen dagen,
Zijn rozenmond glimlacht tegen zijn ziel
Waar schooner licht dan aardisch licht binnenviel.
Die slanke hand, ziet, om zijn hals geslagen
Bloeit als een meibloem in den warmen morgen,
Wat is hij schoon, hij wordt schooner, verderven
Zal ik hem met ziekten en teere zorgen,
Zoodat zijn ziel, die toch nimmer kan sterven,
Eeuwig zal bloeien in 't schoon-scheemrend rijk
Buiten Gods licht, voor Ketofiem de wijk,

In zoele schaduw voor mijn vreugd verborgen'.
Maar Elia, hij worde altijd gedacht
Ten goede, sloeg den Ketef in de macht
Van zijn vervloeking: 'Neen, gij zult niet reiken
Naar dien bloeienden jongen, in den naam
Van God, hoeder van 't heilig Israël
Die rivieren teruggedrijft naar hun wel,
Voor wiens wil schuimstormende zeeën wijken,
Die volken verstrooit en drijft volken saam,
Sla 'k u Ketef, vervloekend in een ban
Die de kracht van uw lust niet breken kan.
Waar gij mijn naam zult hooren of zult lezen
Zult gij vluchten, gelijk in stormend vreezen
Vogel voor wind vlucht en mijn naam zal wezen
Tegen drift van uw lust, pijlsnel en wild,
Harten behoedend als een gouden schild.'

Elia, Elia geloofd zij hij,
Die hield mij van den Morgenkétéf vrij.
Op mijn hart draag ik dit verhaal beschreven,
Bedreiging en redding, met zilvren letters

Op roode zijde in een geldbeurs geweven
Van gouden draden, niet één goudschat baat,
Maar wel Elia's naam tegen het kwaad
Van Ketofiem en uitgeworpen ketters:
In zoele zomernacht legde mij bloot
Een van de Ketofiem op vreugden ras;
Hij vond mijn amulet verbaasd, hij las
Den naam van Elia en weenend vlood
En machteloos hij henen en ik lag
Veilig wachtend het waken van den dag,
Behouden door den profeet goed en groot.
Behoedt uw heil, want menig Ketef dwaalt,
En gij zijt schoon, o, Vriend, bid de profeten
Dat uw hart niet Gods wet en recht vergete,
En niet uw ziel in 't duister der Ketofiem daalt.

In den oorlog

In den oorlog

I

Wee, de aarde dreunt : over de oogstvolle velden
Schrijden de legers met hun wreed geraad.
De heerschers hunkren, en der heeren helden
Zoeken de hartstocht der hevige daad.

Waar is de teedre spanning van het leven,
Dat volk aan volk en land aan land verbond?
Het onheil heeft zijn delgend zwaard geheven
En 't Leven ligt in 't hijgend hart gewond.

De volken haten: in vuurvaste vesten
Ligt elk voor zijn grens op gierige wacht.
Vrouwen, knapen, grijsaards, die thuis nog resten,
Hebben voor de drift van 't leven geen kracht.

Eén haat, één hartstocht, blind voor recht en rede,
Drijft volken voort, één dwarse trots, één tucht,
Die zwak wankelen vallen wreed vertreden,
Eén is elks keus: zege of heillooze vlucht.

Het voetvolk dreunt, de losvlottende ruiters
Tasten verkennend langs des vijands baan,
Rondom zwerven schuw de schuimende buiters,
Die met roof en plundring hun slagen slaan.

Vloten van vogels zeilen langs den hemel:
De geile gieren met hun schor gefluit,
Waar legers breken in woedend gewemel,
Proeven zij zoet der oogen teedre buit.

Luchtvliegers drijven als roovende vogels,
Over de tochten van 't vijandig heer,
Buiten bereik der snel-stijgende kogels
Werpen zij dood op 't schuldeloos land neer.

Een luchtschip zeilt, een vlieger ziet hem zweven
De vijand! fel beraad, hij neemt zijn keer,
De snelle voorschroef in het schip gedreven,
Eén slag, één val, zij storten stervend neer.

En op de zee: nu vluchten van de straten
Des wijden waters snel de zeilers heen,
Oovral vijand, den zonnevloed verlaten
Meten de wreede slag-schepen alleen.

Iedere dag spant van zijn zonneluchten
Het schoon wonder boven de wreedheid uit,
's Nachts vragen sterren, wat de volken duchten,
Wat blake brand van veste en veld beduidt.

Het hart des Dichters houdt zich bevend open
Voor iedere zege, voor iedere vlucht,
Hem is aller haten en aller hopen
Zijn lied wiekt boven 't brekend krijgsgerucht.

Schuldlooze Makkers: stervend neergetreden,
Geslagen valt de vlucht van uw jeugdkracht,
Geen Makker hoort uw brekende Doodsbeden,
Geen moeder schikt u tot de doodsrust zacht.

Al oogst verloren, maar elk land ziet rijpen
Een oogst van mannen, rijker dan één jaar,
Waar de handen van den doodsmaaier grijpen
Vindt hij zijn oogst voor zijne sikkel klaar.

O, schuldloos land tot bloedmoeras vertreden,
O, Leven, Leven, stervend uitgeput,
Geen dichter keert de krijg met zijn gebeden,
Wiens nooden is zijn hartbrekend lied nut?

II

De volken woeden, wie zal zege dragen?
Voor wien rijke kans? Voor wien doffe keer?
Mijn geliefd Volk, met dubbelslag geslagen,
Wien treft als u, het doodwondende zeer?

Elk volk vindt trots en kracht in 't strijdbaar keeren
Der overweldigens van 't eigen erf,
Gij dient verdeeld in vijandlijke heeren,
Verlies of winst is u steeds tot verderf.

Wij strijden broeders tegen eigen broeders,
En breken machteloos onze eigen macht,
Wij berooven van zonen onze moeders,
En ons volk van zijn onmisbare kracht.

Wij dienen nederig in de gelederen
Van elk volk, dat ons anders haat en smaadt,
Vorsten, die ons immer spottend vernederen
Zenden ons thans, waar de slag hevig slaat.

Al wat wij winnen is der vreemden winst
Maar elk verlies is slechts onze eigen nood,
Dood voor 't vaderland is der nooden minst,
Wij sterven vreemd in elk leger den dood.

Dit is de vloek van twintig eeuwen zwerven,
Dit is het noodlot, dat niet één volk torst:
'Zonder eigen erf voor der vreemden erven
Strijden en sterven voor elk spottend vorst!'

Toch strijden wij getrouw, maar in het hart
Wreed leed om deze onontkoombare daad.
Kloek delen wij met ieder volk zijn smart,
Vreemd aan hun vreugd, hopen op beter baat.

III

De volken haten, maar 't koortswoedend kampen
Loopt af gelijk de val van den stormvloed.
Tot vrede dringt een overval van rampen,
Die zelfs den kloeksten verbreekt macht en moed.

Het leven verbond elk volk aan elk ander.
Niet één vervult zijn nooddriften alleen.
Nu scheurt de krijg al volken van elkander,
Straks drijft de naakte nood naar vrede heen.

Want ook de zeger weet zich wreed geslagen:
Zijn land brandt braak, zijn stroomen zwelt het bloed,
En tergend sluipen de tartende plagen,
Pest en hongerkoorts op hun buit verwoed.

En de overwonnene? Geen geeft genade,
Geen vraagt genade in den eindlijken strijd,
Het spattend zwaard gaat met geen recht te rade,
Geen schoonheid, die de krijg niet wild ontwijdt.

Wat kan mijn volk in dezen strijd gewinnen?
Geen land, geen rust, elke slag slaat ons pijn.
Ons bloed zal voller dan van één volk rinnen,
Winst of verlies, wij zullen dervers zijn.

Elk volk strijdt voor zijn land, elk zal herstellen
Zijn veste en veld van de schennende brand,
Ons, die zonder land zijn, zal men weer kwellen
Gelijk twintig eeuwen in ieder land.

Wij zullen weer met onzen moed, ons werken,
Met ons kloek verstand, onze fijne vlijt
De macht van haters en smaders versterken,
Nederig lijdend onder nood en nijd.

Wij zullen weder dof en duldend wachten
Op 't goedgeeluk, dat geen vreemd volk ons brengt,
Machtloos vermeederen wij slechts de machten
Van elk volk, dat ons overmachtig krenkt.

Of zullen wij van den volkenkamp leeren:
'Machtloos is een volk zonder vaderland?'
Zullen wij brekend en trotseerend keeren
Naar 't oudererf tusschen Jordaan en strand?

In vrede met elk volk levend, maar strijdend
Tegen elk volk voor ons veld, onze woning,
Al droom en daad aan het eigen land wijdend,
Dat het weer overvloeit van melk en honing.

Eén volk, één land, niet meer in de gelederen
Van veel volken verdeeld, door elk veracht.
Wij willen verneedren, die ons vernederen,
En krachtig staan door eigen stoute kracht.

Zonder eigen land bloeit geen eigen kunst,
Geen taal, geen nijvervlijt, geen vol bestaan,
Beter is het bitter-strijdend vergaan.
Dan leven bij der vreemden smalle gunst,

Uw Dichter spreekt: mijn Volk, één kans, één keuze
Blijft u: keeren of machteloos vergaan.
Kies kloek van daad, slaat, die u schimpend kneuzen,
Dient langer niet, die u steeds dienstbaar slaan.

Wee: de aarde dreunt, wordt in dien strijd herboren
Mijn volk tot een nieuw volk van voller kracht?
Of valt een volk, eens boven elk verkoren,
Thans machtloos voorgoed onder vreemde macht?

Bemoediging

Aan mijn Zionistische kameraden

Ontmoedigt niet; wij hebben veel verloren,
Maar nooit ontviel één hart, ontviel één geest,
De Hoop, dat Land en Stad ons zullen hooren
Waar David Koning is geweest.

Ontmoedigt niet; geen heeft als wij gedorven,
Maar geen Volk bleef in 't leed zoo sterk als wij,
Geen Land, geen Stad, waar wij niet zijn verzworven,
Onder elks wreede heerschappij.

Maar ook: geen Land, geen Stad, die wij niet laten
Hartenverheugd voor eigen stad en veld,
Laat alle volken smaden en ons haten,
Laat elk ons drijven met geweld.

Nooit hebben wij der harten hoop verloren,
Nooit hebben wij voor ondergang gevreesd,
Eenmaal zal ons Volk Land en Stad behooren
Waar David Koning is geweest.

Ontmoedigt niet: geduld en trouw en vlijt
Hadden een deel van 't eigen erf herwonnen,
Het noodlot viel: de volken onbezonnen
Storten zich in een wilden strijd.

En thans branden ledig onze oogstvolle akkers,
Waar vinden vluchtenden veilige wijk?
Thans rooft een rot van Arabische rakkers
Aan onze schat zich haatlijk rijk.

Maar niet het leed is, dat wij weder derven
Wat trouw verwierf, geduld en sterke vlijt,
Maar dat wij niet als elk volk kunnen sterven
Voor 't eigen Land, zoo wreed ontwijd.

En dat wij niet als elk volk mogen leven
Voor de weelden van een vol volksbestaan,
Wij moeten het bloed onzer harten geven
Voor volken, die ons hatend slaan.

Zijn wij nog één Volk? Zijn wij niet geslagen
Tot vuil en vaagsel in den wreedten tocht
Van twintig eeuwen? Neen: zoolang wij dragen
Hoop, die geen wanhoop overmocht.

Zoolang zijn wij het eenig Volk gebleven,
Dat Romeinsche macht uitdreef, maar niet brak,
Zoolang blijft ons het leven van het leven,
Al viel ons tal menigmaal zwak.

Brandt onze Stad, brandt onze rijpe Velden
Tot stuiwend stof, waar wind zijn spot mee drijft,
Turken: moordt als Romeinen mijns Volks helden,
Wanneer de Hoop op keer ons blijft.

Dan hebben wij noch Land noch Stad verloren,
Dan woedt geen geweld, dat één onzer vreest,
Schooner dan ooit zal Land en Stad ons hooren
Waar David Koning is geweest.

Ontmoedigt niet: wij hebben veel verloren,
Maar ook: schooner wordt des Volks heil herwonnen,
Wanneer elk hart, gezuiverd en bezonnen,
In hoop en haat ons blijft behooren.

Oorlog in Palestina

De veldslag dreunt, wie zijn de strijders?
De mannen van des Lands Volk niet,
Geen zege voert hen als bevrijders
Naar hun gerecht gebied.

Waar de verwoede volken kampen
Tot in den Dood om sterk bestand,
Brenkt ieders winst toch nood en rampen
Over mijn Stad en Land.

Elk volk kiest thans zijn kans en leuze,
En zoekt in eendracht waag en winst,
Mijn Volk verdeeld heeft kans noch keuze:
Wij zijn der velen minst.

Dit is de strijd: om land, om vaart,
Om heerschap over den Levant,
Oosten en West: doodsnoed bezwaart
Ons eigenerfde Land.

De brand raast over rauwe velden,
Wat jaren schiepen heeft vernield
Eén dag, één slag, de trotsche helden
Des heirs vallen ontzield.

Nooit heeft trots en tucht zoo vereenigd
Elk volk van hart tot hatend hart,
Geen telt verlies, de hartstocht lenigt
Ieders verbeten smart.

Elk volk vereenigd? Neen: gescheiden
Over veel volken kampt er een,
Mijn Volk. Geen vreugd, zijn vreugd. Elk lijden
Is zijn bitter gewezen.

Nu strijden Joden tegen Joden
Nu breekt elk man zijns makkers macht,
Die twintig eeuw voor drijvers vloten
Sterken der drijvers kracht.

Dit is het wreedste van het zwerven,
Dat makker tegen makker staat
Elk volk sterft voor zijn eigen erven.
Wij sterven zonder baat.

Verbeten leed der wreede banschap,
Geen hart, waarin die smart niet schrijnt,
Als dag aan dag de beste manschap
Van 't geliefd volk verdwijnt.

In ballingschap wordt nooit verwonnen
De wreede overmacht van dit leed,
Eén Heil: als elk, strijdbaar, bezonnen,
Geen dag zijn Land vergeet.

Als elk hart tot elk hart saamhoorig.
Dit heil als eenig heil belijdt,
Beleeft schooner, sterker, dan 't vorig
Een nieuw Rijk zijnen Tijd.

Na twintig eeuwen, twintig jaren,
Van vaste trouw, van sterk bestand,
Dan schrijden onze kloeke scharen
Naar eigen stad en land.

De veldslag dreunt: wie zijn de strijders?
Des Lands eigen Volk, vreemden niet.
De zege voert hen als bevrijders
Naar hun gerecht gebied.

Herdenking

Aan het Joodsche Volk

Een jaar van oorlog en nog grijpt der volkren hart geen schaamte
Voor zooveel breuk en brand,
Hoe menig kloeke Makker ligt thans een gebrakt geraamte
Ver van zijn Vaderland.

En menig Moeder weet, dat wie uit slag en brand zal keeren
Haars harten kind keert niet,
En waar de volken thans verblind hun wreede drijvers eeren.
Breekt haar hart van verdriet.

En menig jonge vrouw denkt aan de zoete zoele nachten,
In weenende eenzaamheid,
De Dood versloeg haar Man, den minnaar van haar volle krachten,
In den verdorven strijd.

Hoe menig schuldloos kind, dat niet of nauw den Vader kende,
Ziet nooit zijn blijde keer,
Omdat de volken wild elkanders huis en have schenden,
Elkanders kracht en eer.

Omdat een wilde blindheid alle volken heeft geslagen,
Noch wet heerscht, noch ontzag,
Niet één Volk acht het Recht, ontzind door zijn hartstochtelijk jagen,
Zijn winst- en buitbejag.

Waar bleef de kracht thans van der volken innigste verwantschap
In wijsheid, kunst en leer?
Toen bond een schoone drift volk aan volk en bond land aan landschap
Thans bindt niets een volk meer.

Wilt gij de woede zien: gaat naar de wreed-ontwijde steden
Hun schat rookt in zwart puin,
De wervling van 't wild vuur haalde hun huizen naar beneden,
Vermaaide park en tuin.

Wilt gij de woede zien: gaat naar de steden sterken nijver,
In iedere arbeidsplaats,
Drijft tot uiterste drift elken arbeider, elken drijver,
De aanmaak des krijgsgeraads.

Wilt gij de woede zien: gaat waar de landen zonder koren,
Braken onder brandlucht,
Gaat waar de landman al zijn baat van jaren heeft verloren,
Zijn vee, zijn volle vrucht.

Hoe kan mijn machtloos lied niet anders dan dit leed beklagen,
Het razend onverstand,
Dat volken, wild ontzind, achter andre volken doet jagen,
Belust op moord en brand.

Geen Dichter kan de woede der ontbonden volken temmen
Zijn stem breekt in 't geweld,
Geen hartgebroken lied kan den stroom van bloed en vuur stremmen,
Over het schuldloos veld.

En thans: een jaar wentelt en ieder volk viert zijn herdenking
Van den heilloozen strijd,
Wie 't meest elk ander sloeg met last, met roof, met ruwe krenking
Wie 't meest pracht heeft ontwijd.

Elk stoft stout op zijn winst, als ware ieder verlies een schande,
Ieder schaamt zich zijn leed,
Terwijl de landen braken en de schoone steden branden,
Wild vuur het veld vervreet.

Maar sprekend voor mijn Volk, schaam ik mij niet, der dervers Dichter,
Ons bracht de Tijd maar smart,
En ieder volk draagt de lasten van het wreed lijden lichter
Dan wij in 't vermoeid hart.

Wij strijden in elk land ' wij hebben in geen land gewonnen,
Wie wint: het is ons leed,
En milder dan van één, heeft van ons Volk 't hartbloed geronnen,
Of elk volk 't ook vergeet.

Wij leden slechts verlies: verloren viel der harten eenheid
Die de verspreiden bond,
Hoe duldden wij machtloos van menig volk wreede gemeenheid
Waar 't drijvend lot ons zond.

Toch bleven wij verdeeld één in haat, in hoop, in vertrouwen,
Dat voor geen wanhoop week,
Te keeren waar thans vreemden tot der vreemden baat verbouwen
Onze eigenerfde streek.

Het woeden van den krijg deed van hart tot hart elk volk weten
Zijn eenheid, zijn verband,
Maar de genooten van mijn Volk zijn 't bloedend leed vergeten,
Dat ons was in elk land.

Genooten van ons Volk vieren thans vreugd met wie hun haters
Hun smaders zijn geweest,
Wij zijn de luide juichers, wij zijn de onvertogen praters,
Bij menig ijdel feest.

Het vuur vreet dorp en stad, de vlijt kan dorp en stad herstellen,
In eenen schoonen staat,
Thans braken landen leeg, de krijg keert, en de waterwellen
Drenken weer 't rijpend zaad.

Maar 't volk, dat voor een waan, der harten eenheid heeft gegeven,
Als ons Volk oovral deed,
Keert nooit meer tot de weelden van een eigengeërfd leven,
Het lijdt verachtlijk leed.

Want ieder volk zal ons, die juichend dienden, toch verachten,
Als aller volken 't minst,
Wij gaven in elk land de weelden onzer volle krachten,
Het was den haters winst.

Niet in een land, dat wint, niet in één land, dat heeft verloren,
Wacht ons een kloeker Tijd,
Slechts in een eigen Land is een volk vol bestaan beschoren,
En trotsche heerlijkheid.

Keer tot u zelven in, gij luide juichers, tot bezinning,
Roepe u der volken haat.
Niet van één volk de val, en niet van één volk de overwinning
Voert ons tot sterker staat.

Maar eenheid aller harten, eenheid van ieder trouw streven:
‘Eén Taal, één Volk, één Land’
Brenge ons van eeuwen bantschap tot een vol, hartstochtelijk leven
Een onverbreekbaren stand.

Een jaar van oorlog: en nog vindt Vrede geen volk bezonnen
Wijl bloed de velden weekt,
Welk volk wint of verliest, de oorlog heeft ons Volk overwonnen,
Als zijn Eenheid verbreekt.

‘Israël, die misdreef, blijft Israël’

Israël, die misdreef, blijft Israël¹

Hij las mijn liederen van smart en rouw...
Heeft één Dichter tegen zijn Volk misdreven
Als ik misdreef door ongebonden leven,
Als ik misdreef, ijdel en ongetrouw?

Des rouwt mijn lied. Geen troostwoord kan verzoeten
De wreede wroeging der voldreven Daad.
Ik heb geen tranen genoeg om te boeten
Wat Daad en droom bedreef aan gretig Kwaad.

Geen troostwoord? Neen, uw woord heeft mij getroost,
'Israël die misdreef, blijft Israël,
Uw lied houdt glans, die geen Leed dooven kan.'

1 Oud-Joodsche spreuk.

En dit herdenkend heeft mijn hart gepoosd
Van zijn staag leed, van zijn wroegend gekwel,
En mijmerend zing ik dit lied ervan.